

Társadalmi,
irodalmi, művészeti,
sport, gazdasági
és egyéb
vegyes rovatokkal.

SZEMLE

VEGYESTARTALMU HETILAP

MEGJELENIK
minden kedden.

ILLUSZTRÁLT GAZDASÁGI ÉS SPORTROVATOKKAL

Előfizetési árak:
Negyedévre... 2 ft 50
Fél évre... 5 —

Előfizetések és levelek
a «Szemle» szerkesztő-
ségi és kiadóhivatalába
BUDAPEST
Váci-körút 17. sz. a.
küldendők.

Első évfolyam. 7-ik sz.

SZERKESZTŐK:
Gróf ZICHY IMRE és Gróf KREITH BÉLA.

Budapest, 1884. febr. 12.

CZIRÁKY JÁNOS GRÓF.

A haza egyik leghivebb fiát veszté el, Cziráky János gróf meghalt.

A csapás váratlanul jött. Csak pár nappal előbb a politika küzdterén találkoztunk a gróf nemes alakjával, a mint a főrendiházi ellenzéket vezetve lándzsát tört a kormány javaslata ellen, majd midőn ő felsége magához kérte Bécsbe, s ő mint hű alattvalóhoz illik, gyöngékedése daczára is sietett az országos ügy érdekében a felség színe elé.

Ez az utazás okozta halálát; úgy halt meg, mint a katona, a ki a harcmezőn esik el.

Az elhunyt tárnokmesterrel a régi konzervatív párt egyik oszlopa dőlt ki, ama konzervatív párté, mely a 49-iki katasztrófa után a nemzet és dinasztia között egyedül képviselte az összetartó elemet, s később a kibékülés lehetőségét nagyban előmozdította mérsékelt irányával, melynek külső hatása ama két álláspont közti különbségben nyilvánul leginkább, melyre az 1861-iki határozati párt s az 1867-iki kiegyezést létrehozott többség helyezkedett.

Közpályán mintegy negyven évet töltött el, s ez idő alatt jelen volt mindenütt és mindenkor, a hol és a mikor korszakalkotó nagy dolgok történtek hazánk közviszonyaiban, s bárha vezérszerepre sohasem vállalkozott is, mindig elől találjuk őt azok sorában, akiknek működése az események fejlődésének irányt adott.

Legélesebb bírálat alá vették pályafutásának azt a korszakát, midőn a függetlenségi harc idejében császári biztosi állást vállalt az osztrák hadseregben, s így külsőleg mintegy a nemzet ellen fordult. Elismerjük, hogy e szereplése rászorul a mentségre, ne feledjük azonban, hogy Cziráky János gróf talán az egyedüli volt ama korszak vezéregyéniségei között, kit a nemzet föntartás nélkül visszafogadott szeretetébe s történt ez egyedül azért, mert Cziráky János grófot végzetes tévedésbe sodorhatta ugyan az uralkodóház iránti feltétlen hűség, azonban magyarnak lenni, s a hazát szeretni nem szűnt meg ő akkor sem, s befolyásos állásának előnyeit főképen arra használta fel, hogy szerencsétlen honfitársai sorsán enyhítsen.

Ez emléken kívül természetesen az elhunyt gróf további szereplése is hozzájárult ahhoz, hogy a kiegyezés után ama férfiak közé sorozzák őt is, kiket minden parlamenti párt egyforma tiszteletben részesít; azok az ele-

mek is, melyek homlokegyenest ellenkező politikai elvek hivei. Cziráky grófnak az elnyomatás szomorú munkájában nem volt közvetlen része, a dinasztia és a nemzet közötti béke előkészítésén azonban ő is lankadatlan buzgalommal fáradozott; igaz hogy ismét nem abban az irányban, melyet a nemzet nagy többsége követett, de jó szándékait e téren sem vonta kétségbe soha senki. 1867 után pedig ő volt a szétrobbant konzervatív párt tagjai közül a legelső, a ki a Deák Ferencz által szervezett új alapot nyíltan és minden utógondolat nélkül elfogadta; elfogadta a parlamenti kormányformát, a népképviselőket, a közsabadságokat; szóval átalakult a korral s régi tradícióiból lemondott mindazokról, melyeknek belátta elvülését, melyekről a nemzet károsodása nélkül meggyőződése szerint lemondhatott.

A római katolikus egyháznak hű fia és erős támasza volt; vallásos érzülete példászerű. Szóval Cziráky János grófnak közéletünk egyik legnemesebb alakja hunyt el, s halála részvétet keltett az egész országban. Ha szereplése nem abba a válságos korbába esik, melyben a hazafiság s a dinasztia iránti hűség különböző fogalom voltak, ma föntartás nélkül mondhatnók: adja az ég, hogy hazánk főnemes ifjai közül számosan lépjenek nyomába!

A főrendiház kérdése.

Dr. Koröda Páltól.

II.

Minthogy alkotmányunk alakulásától a főnemesség képviselte a nemzetet és fénykorában annak hatalmát növelve, viszontagságai közt védelmezve a nemzet közjogi eszméit realizálta: a kormányzati alkat, mely az arisztokracziának oly nagy szerepet engedett, a magyar nemzet arisztokratikus jellegének természetes folyamánya volt. S ezért tekintette a nemzet alkotmányát egyenértelműnek az előjogokkal.

Ezt mondja a történelem. Sokan azt állítják, hogy nem kell reá hallgatni. Ezek felfogása a gyakorlatban azt eredményezi, hogy idegen intézmények viszonyainkhoz nem aszszimilálódva átvétetnek; az elméletben arra támaszkodik, hogy korunk legfontosabb politikai céljait: a függetlenséget, a közigazgatás és közművelődés előmozdítását csak demokratikus intézményekkel lehet elérni; már pedig az eredeti magyar alkotmány előjogokból állott, melyek tulajdonkép visszaélések; ezért minden maradványát el kell törölni. Nem a nemzeti génusz nyilatkozványa az, de az uralkodó osztály hibáinak tükrözése; a nemzetnek egyéniségét csak úgy lehet megismernünk, ha a társadalmat minden rétegében tanulmányozzuk.

Pedig az állami függetlenségnek a demokrácia túlterjeszkedése (a történeti álláspont ignorálása, általános szavazatjog stb.) nálunk különösen ártalmas lenne, mert oly elemeket hozna felszínre, melyek nemzetiségünkre kártékonyak. Hogy az európai államfejlődés egy erős áramlata demokratikus, az tény, de semmi szükség arra, hogy általa mi is elsodortassuk magunkat. A magyar közjog nem ismerte a hűbérrendszert az ő túlságaival, nem ismert zsarnok királyságot, neki tehát a dolgok rendje szerint a viszhatást sem szabad éreznie. Az a nemzet, melyben a nagy francia forradalom sem hozta mozgásba a romboló népelemeket, melynek az egyébre nem szolgáltatott alkalmat, mint arra, hogy alkotmányos jogait világosabb alakban igtassa a törvénykönyvbe: talán képes lesz ellenállani oly népáramlatoknak is, melyek az általánosság jellegével nem bírnak, de egyes országban a kormányzati hatalommal való visszaélés természetes folyamatai.

Mi a közgazdaságot illeti, a demokrácia túlterjeszkedése nálunk oly kérdések megoldására terelné az erőket, melyekkel foglalkoznunk még fölösleges; (szocializmus stb.) s általában véve hányszor kell egy kiváló államférfiúnak kiküzdeni a valódi nemzetgazdasági érdekeket az általános áramlat ellenére, melyet gyakran pártszenvédély, vagy egy osztály idéz fel, melynek érdekei a közérdekkel összeütközésbe jönnek.

S a közművelődés! Ez ugyan kevés összefüggésben áll a demokracziával. A művelődéstörténet bizonyítja, hogy a művészetek legmagasabb virágzási fokukat kiváló fejelmek alatt érték el, kikben nem ritkán zsarnoki hajlamok is voltak, csak Augustust, Erzsébet királynőt és XIV. Lajost kell említenünk. S a műveltség terjedésének eszköze a szigorú és következetes közoktatási rendszer, mely annál könnyebben realizálható, mentül kevésbé van kitéve a változékonyságot szerető népáramlatoknak.

Azért az állami függetlenség, közgazdaság és közművelődés nagy céljait más eszközökkel kell elérnünk, mint nemzetünk egyéniségével merőben ellentétes politikával. S azt az egyéniséget bajosan ismerhetnők meg, ha a mai társadalom minden rétegéből keresnők össze a vonásokat; mert azon osztályok, melyek faji jellegünket még bírják: hibáikkal és erényeikkel azok, a mik a multban voltak s az idegen osztályokban, melyek — sajnos — aszszimilálódnak még nem bírtak, csak degenszerű vonásokat találhatnánk.

Ugyanez a demokratikus irány a felsőházat, mint intézményt, általános politikai indokokból fölöslegesnek tartja. Ez indokokat *Schwarz* Gyula «Államintézményeink és a kor igényei» című munkájában összegyűjti.

Azt mondja, hogy a felsőház azért, mert megóvja a népképviselőt nyugvó másik kamarát az elhamarkodástól, nem szükséges, hisz ezt megteheti magának a képviselőháznak az ügyrendje,

hogy azért sem szükséges, mert helyet enged a törvényhozásban azon előkelő, nagybefolyású s vagyonú rétegeknek, melyek a választóközönség rokonszenvével nem találkoznak, mert bizonyos társadalmi rétegek külön kamarában, külön jogcímen csak növelik az ellentéteket a részek és egész közt,

hogy azért sem szükséges, mert a nép és trón közti összeütközéseket, mint közbenjáró legszerencsésebben simíthatja el, hisz a felsőház a helyett, hogy támaszul szolgálhatna a trónnak a vihar pillanatában, első igyekszik magát kimenteni,

hogy azért sem szükséges, mert a pillanat valódi és képzelt szükségének rohamában a történeti jogot képviseli,

— hisz ez annyit jelent, mint gátolni a demokracziái kibontakozást oly előjogok fenntartása által, melyek a történeti jog szerint a multban fennállottak,

hogy egyetlen egy nagy józan feladata lehet a felsőháznak: tovább fűzni az egész államnak, mint történelmileg fejlett organizmusnak történelmi színezetét, de tagadja, hogy jogosult legyen az állam történelmi színezete ott, hol a meghamisíthatlan népképviselőt önmagában mesterkelt felsőház nélkül e színezetet veszélyeztetheti;

bár megengedi, hogy egy felsőházba előbb fognak juthatni oly államférfiak, kiknek politikai látköre magasan fog a népképviselők államférfiúi belátásának átlagos színvonalára felelt állani, de ez elemek igazi helye az államtanácsban, vagy államtörvényszékben van,

végre azért nem szükséges a felsőház, hogy az alkotmány őre legyen, mert az alkotmány mellett a vetojog, mely hazánkban fennáll, eléggé kezkeskedik.

De az első kamarának feladata nem csupán az, hogy a másodikát oly kicsinyes elhamarkodásoktól óvja meg, melyeken házszabályok is segíthetnek, de hogy minden ott felszínre jutott új áramlatból annak, a mi káros, ellenállhasson, s azt, a mi üdvös, a nemzet egyéniségéhez alkalmazni segítse.

A nép, még ott is, hol a képviselői rendszerre érettebb, mint a mienk, soha sem tudja megítélni, kik az ő érdekének legigazabb képviselői s mindig ki fog hagyni a második kamarából olyakat, kiknek befolyása a törvényhozásra a közérdek szempontjából szükséges. Az ellentétek a társadalmi rétegek közt minden körülmény közt fennállanak; a felsőkamarát lehet szervezni úgy is, hogy ne legyen merev elszigeteltségben, s a társadalom színjavanak lehető legyen beléjutni.

A fejedelem és a törvényhozás másik tényezője közt bizalomnak kell lenni s a fejedelmi bizalom könnyebben fordul azok felé, kik hozzá közelebb állanak, vele hagyomány által összefűzvék, mint azok felé, kik alulról küzdtek föl magukat. S azon pszichologiai tény is szem előtt kell tartani, hogy ki makacs küzdelem árán jutott magasra, a mohósággal, melylyel hatalmát kizsákmányolni törekszik, többet árt a közérdeknek, mint ki a magas állás előnyeit mindig élvezte, megszokta. «A vihar állapota» kivételes s azt senki sem jósolhatja meg, hogy mily állást foglalhat el a felsőház a fejedelemmel és a «vihar» intézőivel szemben a különböző körülmények közepett.

«A demokracziái kibontakozás» veszélyeit már említettük. Korunkban a nemzetiségi mozgalmak oly hatalmasan jelentkeznek a legkisebb nemzeteknél is, hogy nekünk ellenséges indulatú nemzetektől környezett, s belől részint ezekkel egyesülni törekvő, részint egyéb nem homogén népelemeket rejtő államnak: nemzetiségünk tömörítése létünk föltétele. Nekünk tovább kell fűzni államunk történelmi színezetét, még akkor is, ha az a demokrácia kozmopolitikus érdekeivel összeütközésbe jő, — mert a világ rendje örökké a «bellum omnium contra omnes» volt és lesz; a politikus feladata e harcban nemzetét a körülményekhez képest megvédeni, vagy győzelemre segíteni. A nemzetiségi szempontot *Schwarz* azért kívánja mellőzni, mert «nem képzelhető hazánkban oly népképviselőt, melyben a magyar értelmiségnek számbeli erejét féltünk kellene a nem magyar ajkú nemzetiségek számbeli erejétől.» Mintha a kisebbség nem lehetne fontos tényező a parlament életében, mintha a pártusák között egy oly elem, melynek iránya ellenséges, nem találhatna kedvező alkalmat ártani és rombolni. A közelmúlt elég példát mutat erre; a horvát képviselők segítségével szavaztak meg sok elhibázott törvényjavaslatot.

Hogy a széles politikai látkörrel bíró egyének igazi helye az államtanács s hogy a felsőház bírói funkciója inkább illetve meg egy állami törvényszéket: ennek nincs értelme, ha meggondoljuk, hogy úgy az államtanács, mint a törvényszék kinevezett tagokból állana s kinevezett egyének nem lehetnének sem azon kormány független bírái, melynek ellenjegyzése mellett kinevezettek, sem nem gyakorolhatnák azon tisztelet, melyre a felső kamara hivatva van: nem állhatnának ellen a felülről jövő — mindig lehetséges — kedvezőtlen áramlatnak.

Mi a fejedelmi vetőt illeti, úgy véljük, ép a felsőház van hivatva e jog alkalmazását szükségtelemmé tenni.

Van hát elég ok, a miért az 1848-ki törvényhozás helyesen cselekedett, hogy a felsőházi intézményt nem bántotta, s mi akkor is kívánatosá tenné fennmaradását, ha eltörlése nem idézne fel forradalmat, mint Deák mondta.

Még egy tekintet van, melyet nem szabad figyelmen kívül hagyni.

Ez a közigazgatási szervezet. Franciaországot szilárd közigazgatási rendszere menti meg a rázkódások közepett, melyek alkotmányát minduntalan megváltoztatják. Micsoda a mi közigazgatásunk?

Van a mythológiának egy csodaszörnye oroszlántesttel, sasfejjel, lófülekkel és haluszonyokkal. Ugy hívják, hogy Greif. Ez allegoriája lehetne a magyar közigazgatási rendszernek, mely egymással legcsekélyebb homogenitással nem bíró, közigazgatási szervezetek kiszakított részeinek összegyömöszölésében áll. A régi független, a kormány helytelen intézkedései ellen védsánczot képező municipális rendszer romjai még megvannak, az 1870: 72. szerint a megyék országos ügyekkel is foglalkozhatnak. E mellett azonban a főispánnak nyújtott széles hatáskör, mely őt, ha erélyes, ellenőrző közeg helyett a közigazgatás igazi vezetőjévé emeli, a francia központosítás felé vezet. Azonban míg ott következetesen a legkisebb község tisztviselőjének választására is befolyása van az államnak, nálunk, a mi fejletlen viszonyaink közt a községek tág önkormányzati joggal bírnak, akár csak Németországban, hol a közigazgatás súlypontját teszik. Ezenkívül van még egy «közigazgatási bizottság»; nem olyan, mint a «bord»-ok, vagy «Ausschus»-ok, melyek konkrét ügykörben működnek, e bizottságban a megye összes ügyei összefolynak; tényleges hatása a kormánybefolyás biztosítása és a közigazgatás bénítása, annak minden ágában.

Ily közigazgatási szervezet mellett minden változtatás az alkotmányjogon veszélyes lehet.

Tehát intézményeink reformjánál igyekeznünk kell a kor követelményeit a nemzet egyéniségével összhangba hozni s irányadó elvül tekinteni, hogy minden változtatás szerves fejlődés, nem pedig ráerőszakolás útján keletkezzék.

S ezért

1. Azon elemet, mely nemzetiségi jellegünket a politikai élet minden mozzanata közt kifejezni s intézményeinket a magyar közjog szellemében tovább fejleszteni van hivatva, az ujjaalkotandó felsőházban megtartani szükséges.

2. Együttal törekedni kell, hogy a felsőház gyarapodjék a nemzeti társadalom legkiválóbb elemeivel.

3. Azon elem, mely a felsőházban helyet foglal, de e követelményeknek meg nem felel, mellőzendő.

4. Az ujjaalkotott felsőháznak oly tág hatásköre legyen, hogy a politikai életre irányadó befolyást gyakorolhasson.

III.

Most áttérhetünk a konkrét kérdésekre, melyek a főrendi-ház elemeire vonatkoznak.

Részletekbe ereszkedő meghatározása annak, mely módok szerint kell az új felsőházat megalkotni, törvényhozás feladata, mi ezúttal csupán egy képet akarunk felvetni, mint volna lehetséges az eddigi felsőház életképes elemeit az újonnan felszínre tört társadalmi osztályok életképes elemeivel kiegészíteni?

A főpapságot törvényeink az országos rendek közt elsőnek említik. István óta fontos szerepet játszott az országtanácsban és az országgyűlésen s minthogy a szellemi arisztokráciát egyedül képviselték s minthogy egyházunk sajátos szervezetével megférőleg az egyházi érdeket a magyar nemzet politikai érdekeivel tapintatosan tudták összhangba hozni: szereplésük káros nem volt. A kor haladásával a szellemi arisztokráciát a tudomány és művészet legkiválóbb képviselői képezvén: kétségtelen, hogy hagyományos szerepkörüket teljességében meg nem tarthatják. Azonban Platon örök mondása miatt: *τοπληθος αδυνατον φιλοσοφον ειναι* a dogmák dőltevel sem helyettesíthető a vallás a nagy tömegnél sem metafizikával, sem Le Comte ábrándja szerint művészettel s ezért a vallás érdekeit az államnak teljesen mellőzni nem lehet; minthogy főpapjaink a rendelkezésük alatt levő eszközökkel (nagybirtok, tekintély, független állás) jó hatással lehetnek, ha ezeket nemzeties irányban érvényesítik: az ujjaszervezendő főrendiházban helyük lehet, csak hogy a törvényesen bevett vallások képviselői aránylagosan szintén helyet nyerjenek, de az összes felekezetek képviselői összevéve sem igényelhetnek annyi helyet, a mennyivel jelenleg bír a főpapság, mert a szellemi arisztokrácia más képviselőinek tér adandó. Poroszországban és Ausztriában már is megkapták, kell, hogy kapják meg nálunk is.

A vérségi arisztokráciához a szellem képezi a legrokobb elemet. Ki a világ rendjét átérteni képes, ki «the solitudo of the kings feeling» folytonosan érzi a nagy különbséget maga és környezete közt: abban szükségkép arisztokratikus hajlamok fejlődnek. Ha sikerülne egy felsőkamarában a valódi szellemi arisztokráciát a vérséggel egyesíteni, az bizonytal a legtokéletebb törvényhozó testület volna. Azonban a szellemi arisztokráciát felismerni nehézséggel jár. Bacon örök igazsága szerint: «infimarum virtutum apud vulgus laus est, mediocrum admiratio, supermarum sensus nullus» s Machiavelli helyesen mondja «nel mondo non e se volgo.»

Ép ezért csak a legtekintélyesebb közművelődési intézetek tagjai, kik iránt bizonyos művészeti, vagy tudományos szerepkör betöltése méltán azt a vélelmet állapítja meg, hogy ők a szellemi arisztokráciát képviselik, foglalhatnak e czimen a felsőházban helyet.

* * *

Vannak, kik azt állítják, hogy a főnemesség képtelen a reá váró feladat megoldására: nem fogja tudni intézményeinket a magyar közjog szellemében tovább fejleszteni, sem a nemzet politikai életében a történelmi jogot képviselni.

Ha ez a vád jogosult, annak nincs mit örülni, mert a feladatok teljesítése elkerülhetetlen szükség s hol találunk elemet, mely a főnemességet e téren pótolni tudná?

A gentry a kor eszméitől lelkesítve oly reformokat küzdött ki, melyekhez alkalmazkodni ép neki legnehezebb, melyek anyagi vesztére és idegenszerű elem általi kiszorítására voltak; ma csak a legtapintatosabb politika mellett szedheti össze erejét annyira, hogy életképes tényező lehessen.

A kereskedő s iparos osztály befolyásos része közönyös, ha nem ellenséges a nemzetiség tárgyában; aztán már

a foglalkozás természete is más tulajdonokat fejleszt, mint melyek a «ponvoir ponderative» gyakorlására képesítenek.

A nagy birtok önmagában nem nyújt biztosítékot, hogy tulajdonosa a főrendiházban helyét méltón betölthesse. Szógyéni Marich László és Pulszky Ferencz javaslatai, melyek ez új jogcímen akarnak a főrendiházba új embereket hozni, helytelenek jelen viszonyaink közt, midőn a közelmúlt társadalmi harczi alatt sok oly elem jutott felszínre, mely saját üzleti érdekein kívül egyebet sehol semmikép nem képviselhet.

Azért nemcsak a történelmi jog, de a jelen viszonyok is azt követelik, hogy a főrendiház zömét ezentul is a főnemesség képezze. Azonban itt az ideje, hogy az arisztokrácia azon része, mely a politikában megfelelő szerepet nem játszik, ép most, midőn hagyományos jogaiért résen kell lennie, helyzetét felismerje és erőit kifejtse.

Kivánatos levén, hogy a főrendiházban csak azok foglaljanak helyet, kik képességet is, hivatást is bírnak fontos feladatuk megoldására: minden főnemes a főrendiház tagja nem lehet, de állapíttassék meg a család politikai súlyára, ágainak és tagjainak számára való tekintettel, hogy minden főuri család hány tag által legyen a főrendiházban képviselve? Mindenik családnak csupán egy tag általi képviselete a legnagyobb aránytalanság és igaztalanság volna. Az állandó minimumának korlátja a proletáriátus kizárása czéljából szükséges, de nehogy ez által a kiválóbb tehetségek elől az út elzárva legyen: *üdvös volna e minimumot a családra és nem az egyesekre megállapítani*, oly módon, hogy a család, melynek tagjai együttvéve a *tagok száma szerint megállapítandó adóminimumot fizetik, bármely tagját államadójára való tekintet nélkül választhassa be a főrendiházba.*

Nem volna szabad azon családokat mellőzni, melyek grófi, bárói vagy hercegi czímmel nem bírnak ugyan, de kimutatni képesek, hogy a magyar közjog szerint főnemesek, mint az erdélyi főuri családok.

Királyi kinevezés útján törvényhozó testületet alkotni, mint Trefort kívánja, nem egyeztethető meg az alkotmányossággal, hisz ha a király maga alakítja a törvényhozás másikat, vele az alaptörvények értelmében egyenjogú tényezőjét, annyi, mintha a törvényhozás joga kizárólag őt illetné. Még hagyján ott, hol, mint Olaszországban a király a nemzeti egység képviselője, de dualisztikus monarchiában, hol két államfél egymással antagonizmusba jöhet, hol mindegyik fél külön, saját érdekeiért harczoló képviseletet igényel: veszélyes lehet az a visszásság, hogy a törvényhozás elemeit a király szolgálta, hisz nincs kizárva a lehetőség, hogy a király egyik vagy másik félhez hajoljon, hol marad akkor az egyik állam külön érdekeinek erélyes képviselete?

Ha a mai körülmények közt méltán feltehetjük, hogy a fejedelemnek alkotmányellenes intencziói nincsenek: a kormány, melynek ellenjegyzése mellett a kinevezés történik, oly egyéneket hozhat be, kikkel tetszése szerint rendelkezhetik s ekkor életképes kamaráról szó sem lehet.

Egy kinevezés útján összeállított kamara, mint Poroszország példája mutatja, nagyon alkalmas az abszolutizmust az alkotmányosság üres látszatába öltöztetni.

Kinevezés alapján csupán a hagyományos főtisztviselők viselői maradhatnak a főrendiház tagjai, tehát az országbíró és a többi zászlós úr.

Mi a bírakat illeti, ezeknek a régi magyar közjog az alsótáblánál adott helyet, mintegy nagyfontosságú, független hatalmat képviselő kar a felsőházba való. Csak azt kell megfontolni, hogy a kar ne nyugalomvágyó férfiak, de akcióra képes egyének által képviseltessék.

Önkénytelenül felmerül a kérdés: nem lehetne-e a törvényhatóságok által új elemet nyerni a főrendiházba? Hisz a főispánok mellőzésével a megyei elemek teljesen kiküszöbölve volnának s helyes volna-e ez az ugrás? Hisz a régi képviseleti rendszer értelmében a választói jogot kizárólag a megyék gyakorolták. A közigazgatás átalakulása következtében a törvényhatósági bizottságokba az összes legkiválóbb képviselők bejutottak s elegendő garanciát nyujtanának arra, hogy életképes elemek jussanak általuk a főrendiházba. A mily szélsőség Kossuthnak utóbb Pártos által fölelevenített elve, hogy a felsőház csupán a főrendiház küldötteiből álljon, oly szélsőség volna a megyei elem teljes kirekesztésére.

IV.

Egy ily módon újjá alkotott főrendiházra fontos feladatok várnának. Oly tényezőnek kellene lennie, mint a lordok háza, mely nélkül Angliában politikai akciózó nem képzelhető, melynek támogatása nélkül az alsóházban többség nem létesülhet.

A felsőháznak kellene intézményeinek szerves fejlődését eszközölni, megóvni a nemzetet idegen intézmények egyszerű átvételétől és az alsóház minden káros áramlatától; feleslegessé kellene tennie a királyi veto alkalmazását s a jelenben produktivebb térre vonni a nemzet erőit a meddő harcztól, mely az 1867: 12 törvényezikk körül foly.

Ezért az inicziativa jogát, melyet régibb törvényeink szerint gyakorolt, újból gyakorolnia kellene.

A birói tisztet, melyet egy kinevezett állami törvényszék oly függetlenül nem vihetne, fenn kell számára tartani eddigi törvényeink értelmében a vád alá helyezett miniszterek, a számvevőszéki elnök, a királyi táblák elnökei, alelnökei, a királyi Curia elnökei és alelnökei és itélő birái felett.

Ha a nemzet legkiválóbb elemeiből szervezett felsőkamara nem tudná feladatát teljesíteni, nemzetünk életképességében hinnünk nem lehetne.

A m. kir. honvéd-lovasság loanyaga és harczyi képzettsége.

A «V. és V. Lap» — ez idei 35. számában — e czim alatt szakértelemmel, a tárgy és ügy teljes ösmeretével egy oly talpraesett cikket közölt, hogy azt meg czáfolni nagy merészség lenne, de hozzászólni épen kötelessége mindenkinek, a ki a honvéd intézmény ügyét szíven hordja s mint hazánk jövő védbástyájának fölvirágzását óhajtja. Éntehát nem czáfolni akarok, hanem — a tisztelt cikkíró engedelmével — kibővíteni akarom jeles közleményét. Ez éremnek másik felét is felakarom mutatni és ez által még bővebb tért nyitni ez ügy tárgyalására, megvitatására. S ez meggyőződésem szerint, minden jó hazafinak kötelessége, mert nem csak a véd-erő miként való erősítése forog itt kérdésben, hanem a sok jeles, képzett főtisztnek és derék közvitéznek — a helytelen intézmény folytán, — oknélküli föláladozása is.

Lehet, hogy helytelenül irok; felfogásom, adataim hiányosak; — de hát tessék megczáfolni, tessék az ügyet tárgyalni, nekünk ép az a czélunk, hogy eszmecsere fejlődjék ki, — hirlapok útján saniroztassék a honvédlovasság ügye, mert csak így és ezáltal érhetjük el az üdvös czélt!

Részemről teljesen osztom a tisztelt czikkirónak nézetét. Sokáig voltam lovas katonatiszt, egész életemen át csak lóval hajlódtam, ismerem — úgyszólván az egész világ lófaját, s megtanultam becsülni a vért, az izmot, a csontozatot, tapasztalatból tudom, hogy a vér viszi a lovat; de tudom azt is, hogy rendszeres, jó élelmezés, ápolás is nagyon szükséges, sőt elkerülhetetlen kelék arra, hogy a vér, az izom és csontozat jó állapotban tartassék és a ló kitartó és szívós maradjon. Lehet-e ez a bérbeadás rendszere mellett? De hagyjuk ezt. Én nem e tekintetből akarom ez ügyet tárgyalni, inkább egy más irányban akarom azt fejtegetni.

Én nem csak hadászati tekintetből, de nemzetgazdasági tekintetből is károsnak, rosznak tartom a bérbeadási intézkedést. Éveken át, mint honvédtiszt is, laktam nagy Magyarországon, és tapasztaltam ott, hogy a mióta a honvédlovakat bérbe adják, a kisbirtokos, de még a középosztály se tenyészt többé lovat. De tapasztaltam ezt itt, a szegény kis Erdélyben is és merem állítani, hogy e ferde és ádáz intézmény életbeléptetése óta, egy kisbirtokos se tenyészt ma már lovat.

Tudom, láttam, hogy még nagybirtokosok is, sőt főispánok, alispánok minden disz- és igás fogataikat bérelt honvédlovakból állítják ki, pompás négyes fogatokat állítanak össze, mert hát sokkal kevesebbe kerül és hat évi tartás után a ló a bérlő tulajdonába megy át. Ne is olyan nagyon régen, csak még a szabadságharcz előtt, alig volt kisbirtokos, ki 2—3 anyakanczát ne tartott volna, a közép-osztály pedig tömegesen tartott ménest, még pedig jól emlékezem, oly jeles faj lovakat, hogy ma a báró *Wesselényi* és *Bánffy* méneseket kivéve, alig találjuk párját. 1848-ban, az akkori bécsi katonai főparancsnokság a Kolosvárt székelő *Staal* tábornoknak, ki közbe szólva, akkor a legjobb lovas és lóismerő volt a hadseregben, rendeletet kapott, hogy az erdélyi méneseket vegye számba, utazza be az országot és tapasztalatairól adjon tüzetes jelentést. Egy pár hét alatt már jelentette *Staal* tábornok, hogy Erdélyben 150 ménest talált, hogy a lóanyag, nemcsak jeles, hanem kitünő. Ma merem állítani, hogy főurainkat is bele számítva, alig van 20 ménestartó birtokos.

Erre azt mondják, tudom: hja! elszegényedett az ország, elesett a közép-osztály, bukott a mágnás! Igaz! De akkor a midőn a kormány oly kitünő, jeles intézkedéseket tett és teszen a lótenyésztés emelésére, akkor, a midőn az állam oly határozott előnyöket nyújt a birtokos osztálynak a lótenyésztés terén, lehetetlen hogy az elszegényedés daczára, a lóállomány Erdélyben, ily mérvben sülyedjen, ha még egyéb más valami is itt, tényezőként nem állana elő. És én egy ilyen főtényezőnek tartom a honvédlovak bérbe vehetését, mert könnyebben, kevesebb fáradsággal jut a birtokos jó lóhoz, fogatokhoz és ha szerencséje van, hat év elteltével ingyen lesz sajátja az a 12—16 darab ló, melyet évenként kibérelt. Az elszegényedés itt nem szerepelhet nézetem szerint mint okozója a ménesek pusztulásának, mert a ki a fentebb jelzett számú honvéd lovat képes jól tartani és táplálni, az saját kanczákat is képes élelmezni. Ha ez így tart tovább is, honnan fog az állam pótlóvat venni? és hová lesz a sok drága és jó kancza állomány?

Én tehát nem csak hadászati, hanem nemzetgazdasági tekintetből is, beszüntetendőnek véleményezem a honvédlovak bérbeadását.

Gr. B. N.

Politikai hírek.

A horvát bán február hó elején Budapestre érkezett. Ez alkalommal a miniszterelnöknek a jelenlegi horvát viszonyokról tüzetes előterjesztést tett. A bán javaslatai, melyek a folyó ügyeken kívül főleg a gyakrabban felmerült panaszok orvoslására vonatkoznak, *Tisza* miniszterelnök részéről a legkedvezőbbben fogadtattak és minden jel arra mutat, hogy a bán óhajai teljesítettnek fognak. Illetékes körek ama reményt táplálják, hogy lehetséges, hogy a horvát tartománygyűlés márczius vége, vagy legkésőbb ápril elejére ismét össze fog hivatalni. A folyó ügyeken kívül a tartománygyűlés a kormány indítványára egy regnikoláris küldöttség megválasztását fogja eszközölni, melynek kiküldetése alkalmasint nem ütközik elvi akadályokba és a mely mindazoknak az ügyeknek elintézésével — mint pl. az erdészeti osztálynak a kereskedelmi miniszteriumhoz leendő csatlósával, az új czimerek használatával, a nyelvkérdéssel stb. foglalkoznék, melyeknek elintézése közigazgatási uton nem volna lehetséges. Ha a horvát tartománygyűlés ez igen fontos feladatát teljesíteni fogja, annak ülését augusztus elejéig vagy középeig el lehet halasztani, a mikor a feloszlás előtt csak rövid ülészsakra fogna összeülni. Ily módon ezután a nemzeti párt nyugodtan léphet a választások elé, mert önérettel mutathat amaz eredményekre, melyek az általa támogatott kormány sikeres működésének köszönhetőek. A horvát bán még egy vagy két napig fog itt időzni, azután Bécsbe megy, hogy ő felségének a Horvátországban hivatala elfoglalása óta történekről jelentést tegyen és hogy a magyar kormánnyal történt megállapodások iránt a legfelsőbb jóváhagyást kieszközölje. A regnikoláris küldöttségnek a munkálatok befejezésével annyival inkább sietnie kell majd, hogy jelentését a törvényhozás elé terjeszthesse, minthogy az az idő, mely a horvát tartománygyűlés összehívása és a magyar országgyűlésnek feloszlása közé esik, alkalmasint nagyon szűkre lesz szabva.

Az osztrák fővárosban veszedelmes tünetek mutatkoznak egy idő óta. A társadalmi rendet alapjában fenyegeti egy vakmerő elszánt osztály, a félrevezetett, szociálistikus tanokkal elszédített munkások. E fanatikusok az utóbbi időben több betöréseket vittek végbe a párt rovasára, s orgyilkosságokkal akarják terrorizálni a nyomukban üldözve járó rendőrséget, akár csak a nihilisták Péterváron. Rövid időközben ké trendőrt gyilkoltak meg orvmódon, s a második gyilkosságról, minden rejtélyes volta mellett, annyi már kétségtelen, hogy az titkos társulat parancszavára történt, az első gyilkosság elfogott tettesének megbossulására. Szóval tisztán terrorizálás céljából, Az osztrák kormány idejekorán elejét akarta venni a bajnak, jan. 30-án s két rendeletet tett közzé, melyekkel az 1869. május 5-én kelt törvény alapján Bécs, Korneuburg és Bécsújhely törvényszéki kerületeiben kivételes intézkedéseket léptet életbe, egyuttal a bécsi és korneuburgi törvényszékek kerületében felfüggesztette az esküdtszékek működését a következő büntettek nézve, u. m.: felségárul s, a közrend megzavarása, fölkelés és lázítás, nyilvános erőszakoskodás, a nyilvános hitelpapírok meghamisítása, pénzhamisítás, vallásháborítás, gyilkosság és rendháborítás, a mennyiben nem a gyermekgyilkosság büntette forog fenn, súlyos testi sértés, tolvajlás, rablás, rágalmazás, bűnpártolás, a hatóságok rendelkezéseinek megsértése és izgatás, lázítás ellenségeskedése. E rendelet a közzététel napjától 1884. december 31-dikéig érvényes.

Egyiptomból szerfelett válságos hírek érkeztek. A mobdi

folytonos előnyomulásban van s egyik győzelmet a másik után aratja. Hadserege, mint megbízható források jelentik, 37.000 főnyi zsoldosra tehető, számos kruppágyuja s nagy mennyiségű lőszer van — oly hadierő, mely Európában is számot tenne. Az angol kormány a múlt hó végén Gordon tábornokot azzal a megbizással küldte Egyptomba, hogy a mahdival kezdje meg az alkudozásokat, s ha lehet, igyekezzék békét kötni véle. Feladata sikerebb megoldása céljából 4 millió forintnyi összeget is vitt magával, úgy látszik a máhdi megvesztegetésére. E missióról Salisbury marquis, a felsőházi ellenzék vezére igen rosszalólag nyilatkozott, s általában az volt a vélemény, hogy célja meg fog hiúsulni. Mielőtt azonban a tábornok a mahdival érintkezésbe léphetett volna, egyszerre az a rémhír érkezett Egyptomból, hogy a máhdi Baker pasa seregét tönkre verte s e csapással Szudán végkép el van veszve Egyptomra nézve. A vereség főoka az egyptomi sereg példátlan gyávaságában keresendő. Baker pasa Baring kairói főkonzulhoz intézett táviratában maga is azt mondja, hogy a fölkelő sereg, mely az egyptomi csapatokat megtámadta, 1000 főnyi sem volt. Az egyptomi és a néger katonák azonban a támadás alkalmával eldobták fegyvereiket és futásnak eredtek. Baker pasa és tisztikara abban a veszélyben forogtak, hogy saját katonáik lövései találják őket, s csakis az arab lovasság fedezetének köszönhetik megmenekülésüket. Londonban, a katasztrófa híre nagy megdöbbenést keltett s nem is igen tudják elképzelni, hogy most már Gordon tábornok missziójának mi célja és eredménye lehet. A Daily News jelenti is már Kairóból, hogy Gordon az arab törzsek lázadása következtében nem folytatja utját, hanem Koroskóban marad. — A miniszterek újabb értekezletre ültek össze, melynek végeztével távirati utasításokat küldtek Baring főkonzulnak és Hewett tengernagynak. — A hadügyminiszter felszólítása következtében a jelentékenyebb hajózási társaságok képviselői a hadügyminiszterium szállítási osztályának főnökével értekeztek, hogy megállapítások, szükség esetén mennyi hajó bocsátható a kormány rendelkezésére csapatok szállítása végett. A kormánynak eddig felajánlott hajók 8000 ember elszállítására elegendők. — Ötszáz tengerész és tengerészkatona parancsot kapott a Szuakimba való indulásra. Ez intézkedések dacára nem valószínű, hogy az angol kormány a háborút folytatni fogja. Lord Derby legalább nyíltan kijelentette, hogy Szudán visszafoglalását lehetetlenségnek tartja, s megkísérlésével az ország becsületét és segélyforrásait nem kockáztathatja.

A *francia képviselőház* február 2-án 254 szóval 246 ellenében elfogadta Clémenceau javaslatát, mely azt kívánta, hogy válaszson a képviselőház 44 tagból álló enquête-bizottságot, hogy az a munkások, az ipar- és a földművelés állapotáról jelentést tegyen, s hozza javaslatba a helyzetük javítására szolgáló eszközöket. E bizottság benyújtani tartozik minél hamarább a párisi iparos körökről való jelentését. A Jules Ferry által ellenzett javaslat elfogadása nagyon meglepte a kormányköröket s az ellenzéken lázas izgatottságot keltett.

Szerbiában az elmúlt héten volt a skupstina tagok választása. A választások a kormányra nézve kedvezően ütöttek ki, csaknem mindenütt a kormánypárti jelöltek győztek. A megválasztott képviselők közül 108 a kormánypárthoz, 14 a radikális párthoz és 6 Risztics pártjához tartozik. Belgrádban a kormánypárti jelölt 1099, a Risztics-párti 300 és a radikális párti 33 szavazatot kapott.

IRODALOM.

Mind a kik....

Mind, a kik engemet szerettek,
Elhagytak, aztán elfeledtek,
Gyűlölni vágytak mentől jobban,
És azt hívék, hogy igazok van.

És így marad ez mind örökké,
Ha majd koporsó éje főd bé:
Emlémem ott is éri átok;
— Tudom, és mégis megbocsátok!

Óh, én hiszek erényetekben,
Magasan álltok én felettem,
Az ilyen árva, bűnös ember
Hozzátok föltekintni sem mer.

És kérdem is tünődve gyakran,
Hogy élhet ilyen javithatlan,
S ha lelkem pusztájába nézek,
Szemembe forró könyet érzek.

És felujul sok régi emlék;
Milyen menyország volt az nemrég!
Hogy megcsodálták lent virányát
És fönt ragyogó napja lángját!

Ha számon kérnék rombadöltét,
Ha megbüntetnék, kik kiölték, — —
Keserves lenne az az óra
Közületek sok gúnyolóra!

De eljöttét én nem kívánom,
Nem hozza vissza menyországom;
Hogy rátok mit hoz, mindegy nékem,
Ki meg vagyok békülve régen.

Ki a multból csak azt tudom már,
Hogy melegedtem lángotoknál,
Boldogságom volt szivetekben,
— Egyebet mindent elfeledtem!

Déri Gyula.

Tárcza a szakácskiállításról.

Ha Cato — nem a magyar képviselőház igen tisztelt Catoja, hanem ugyanaz, a kiről Livius és Plutarch is szólának, sopánkodva kiáltott fel a római fényűzés delelő korában, hogy: «elvéssz az állam, melyben egy halat drágábban fizetnek, mint egy ökröt», hát teljes tisztelet a véleményszabadságnak, de én részemről e nem kevésbé csattanós frázissal volnék hajlandó visszavágni: «Adjatok kezembe egy jól szerkesztett menüt és levelek velem minden forradalmat!» Végre is minden jóllakott ember két dolgot nem cselekszik semmi körülmények között — t. i. összeesküvést és öngyilkosságot. Egy önmagával kibékült gyomor — ez az erkölcsi egyensúly! Ez az arkhimedesi pont, melyből ha nem is sarkából kivetni, de legalább abroncspántjai közt megtartani lehet a világot — s bizony, higyjék el nekem, hogy a mai szűk viszonyok közt ez is néminemű eredmény, már olyan, a milyen.

Nem hibáztatom tehát azokat, kik a szakács-művészetben a gyomor idealizmusát megteremtették. Mi több, szívesen helyet eszközölnék ki számukra az emberiség jóltevői közt. Mert komoly kérdés tárgya lehet, hogy akkor, mikor az ember minden cselekedete és viselkedése a finomult formák felé mutat öntudatos közeledést, van-e jogunk csupán az evéstől tagadni meg a művészi forma kiváltságait? Nem azt értem alatta, ha az elpuhult római inyenc eczetben feloldott igaz-gyöngyökkel csiklandoztatja vendégei szájjpadlását, vagy ha minden honi terméket lenézve, csupán idegen és exotikus czikkével rakja tele görnyedő asztalait. Samosi pávákat, foggiai tyukokat, pettinusi csukákat, tarenti osztrigát, chiosi kagylót, egyiptomi datolyát, fariezus velót és flamingó nyelvet hiába ettek össze-vissza a dőzsölő rómaiak, azért szó sincs róla, hogy a szó nemesebb értelmében gourmandok lettek volna. Ments isten! Nem olyan könnyű dolog az, hogy valaki igazán «szakszerűleg» tudjon enni. A két deczi spriczczere mellett futva falatozó üzletember csak ép oly keveset tud erről, mint a kontárkodó rőfös-legény, a ki minden hó elsején végkievéssel fenyegeti jeles Dobosunknak szervita-téri üzletét. Képzeljének egy kivénült Don Juánt, az sem hordhatja tekegolyóvá vedlett tarkóját nagyobb büszkeséggel, mint egy hetven éves inyenc, kinek háta mögött a legjobb és legdrágább átédelt falatoknak fényes multja emelkedik.

Daczára annak, hogy minden kor és minden nemzet hozzájárult ahhoz, hogy saját fölfedezéseivel és eszméivel gyarapítsa az étkezés tudományát, mert hiszen bátran e néven nevezhetjük, azért a konyha lényegileg mindig nemzetközi fogalom marad. A francia változatos, fűszerező és inkább étvágygerjesztő, mint étvágycsillapító mártások és könnyű mellék-ételek készítésében tűnik ki, míg ezzel szemben az angol kiváltképen a husneműek és ezek közt is inkább a marhahus izletes és tápláló előállításában remekel. A rumsteck és roastbeef készítésének és sikerült előállításának ezerféle titkaegészakadémiai enczyklopediát ölel át. Receptjét kézzől-kézre adják s mindenki tud valami újat mondani hozzá. Ha ez a nedvdus, friss szeletekben látja a jól sikerült beefstecknek legkiválóbb zálogát, úgy a másik ezeket mosolyogva lenézvén, azt erősíti, hogy kellő foku és minőségű parázstüz a legsilányabb hushól is kitűnő pecsenyét varázsolhat gondos piritás mellett.

Bármennyire előnyt adjanak is azonban sokan az angol konyha szivós, nyers vértől csepegős gourmand-falatainak, melyek mintha egyenesen az erős északi borok kedvéért volnának feltalálva, a francia konyha ám iga-

zán az, melynek menüin valódi királyi nevek diszelegnek. Ott van mindjárt a puha mártásban fult szarvasgombás jérczeszelet, a tiróli medvesonka, meg az ardennesi szarvas. Ott, a levelek közt a teknősbéka, az osztriga, meg mindenféle vadhus levek, a St.-Julien, az Imperial és a becsináltak. Majd a pompás rajnai ponty à la Chambord, lazaczok à la Règence s a fillet-k és escalope-ok, alabástromszerű cötlettek és epigrammák egész tábora; a büszke szárnyasok legiója, minők a styriai kappan, jércze, faxcirozott pulyka, récze és különféle csirke, à la Reine, à l'Escars vagy à la Saint-Florentin, továbbá a hecsepecs, vaddisznó, őz, nyul és szarvas, a puha fáczánmell, a pikáns fogoly, fűrj és szalonka, stb. Részemről egy közép olcsóságu francia couverte mellett sem irigylem Vittelius császárt, kinek egyetlenegy tál eledele több mint egy millió sestertiumba került egy izben.

Hát még a záradék! Az izletes állványokon szervirozott csemegék celet- és champagne-i piskóták, trocaderók, macskanyelvek és csokoládé-nektárok! Mind csupa apró, jelentéktelenségek, melyek még is oly szükséges kiegészítő részét képezik egy modern lukullusi lakomának. A sakyelben gondosan fentartott champignonok, mixed-picklesek, befőttek, kaviár és sandwich-szeletek, szemgyönyörködtető mayonnaise-ek és ászpik, macedoise-ok, gombák és pástétomok, mindmegannyi a tálalás is valódi művészettel vetekvő tökélyével feladva. Kagylóhéjakban feltalált kis assiettek, szemérmesen piruló eidami-sajtok, nem is említve az exotikus élvezeteknek egy egész új világát, melynek titkaival még kevés halandó ösmérős: az Aspasia nevű török tyuk-crème-t, a török szultán kedvencz eledelét, mely nehéz előállítása miatt felettébb ritka, a legujabb eredetű oroszán-friccandeaut, melyből egy harapás drágább, mint egy egész eleven orosz lány s a még csak kísérletek tárgyát képező bárány-kaviárt, melyről azonban könnyű megjósolni, hogy halhatatlanságra született. És képzeljük végül hozzá az aranyos párázatu hasonlithatatlan török morkát, a rajnai, tokaji, bordeauxi és spanyol borok nehéz ütegeit, melyek a harczot megujítják, az old-sherryk, maderiák és malagák hasonlithatlan arisztokrátikus bouquet-val csábító arany színű és pokolsötétségű nektárait, a francia pezsgő könnyű lovasságát, mely rohammal dönti el a harczot, a hollandi és francia likörök nyulóssá sűrűdött folyadékait, melyek mindannyi különféle színű drágakövek ragyognak, metszett kristálypoharaikban — és nem kénytelen-e az ember bevallani, hogy mindezt csak végig izlelni is tudomány, annál inkább megkésztíteni s a virág-guirlandokkal borított abrosz hófehér mezején csatarendbe állítani.

Azonban ne higye senki, hogy csak e czifra nevek jelszava alatt lehet a jól étkezés művészetét műértőleg gyakorolni. Teljességgel nem. A gastronomia világgkultusz egyáltalában nincs az árhoz kötve s legelső és legfőbb axiomája, hogy mindig és minden körülmények közt lehet jól étkezni. Legalább a szó nemesebb értelmében vett gourmandság nem abban áll, hogy ha rosszat is, de minél drágábbat s minél rendkívüliebbet, hanem hogy helyes kritikával, tárgyismerettel és öntudattal együnk, tudván mit miért, hogyan, mennyit és milyen körülmények között kell ennünk. A legegyszerűbb konyhának is megvannak a maga remekei, melyek a finom érzékű evőt jobban ingerlik, mint Brisse és Lagupierre összes nagyszabásu konyha-tudománya. Sokszor egy sebtiben összeütött, de tisztán és izletesen készített szalonnás rántotta, néhány korty közönséges, de eredeti és hamisítatlan kar-czossal ép oly nemes és igaz élvezetet nyujthat, mint a

legfinomabb estragon-mustárral felszolgált bélpecsenye. Az igazi connaisseur úgy a női szépség, mint a művészetek és az asztal körül is épen az jellemzi, hogy nem látszat szerint itéli meg a dolgokat, hanem a lényegbe hatol s avatott szeme ott pillantja meg az értéket, a hol az a közönséges szemek előtt rejtve marad.

Egyébiránt nem tréfálok, ha azt állítom, hogy a sütés, főzésnek is csak úgy meg van a maga inspirációja, mint akár a versírásnak, akár a zeneköltésnek. Nem minden sikerül mindig s ez annak jele, hogy néha a szakácsok sem állanak a helyzet magaslatán s ilyenkor a főzőkanál léleknélküli eszközzé válik kezeik közt. De lessük meg őket oly perczen, midőn egy előkelő bankett vagy diszebéd ünnepélyes hangulata ihleti meg szíveiket. Minő emelkedett fölmagasultsággal rendezkednek, szalasztják a kuktát ide-oda, megnézegetik a sístergő fazékakat, megtapogatják a piruló sülték felbőrét, végig kóstolják a lábasok tartalmát, egyik kezökben só, a másikban gyömbér, bors és paprika s ezekkel uralkodnak a gyomroknak hatalmas világán. És minő diadalmas érzékenyülés az, mikor a remekmű készen áll a konyhasztalon, minden ízében kitűnően sikerülve; ez elég ropogós, az elég porhanyó, foszlós, puha, fölfujt vagy egyenes, a mint a dolog természete hozza magával. Beethoven nem lehetett büszkébb IX-ik szimfoniájára, mint ő arra a mesterműre, melylyel néhány percz mulva minden csiklandozó inyt a maga részére fog hódítani.

Végre is a szakácsoknak is csak úgy, mint a gazdaszszonyoknak meg van a magok titka, a magok iskolája, melyet a legféltékenyebb gonddal őriznek, míg minden más methódusról kicsinylő lenézéssel szólnak. Ki tudná például megmondani, hogy X. asszony miféle csodálatos recept mellett tudja olyan olvadóvá sütni a kürtös kalácsot, melyet az egész város irigyel tőle, míg ellenben a fánkot, melynek készítésében viszont Y. asszonyság remekel, rendesen elhibázza? Ennek a töltött káposzta a force-sza, amannak pedig a vajjas pogácsa, túrós béles vagy csöröge. Mindenben senki sem tökéletes, de minden jóra való gazdaszszonynak van bizonyos bravour-fogása, melyet még nagyanyjáról örökölt s melynek titka vele fog sirba szállani, ha nincs, kinek jussképen hagyja hátra szellemének ezt a maradandó emlékét.

Tény, hogy a magyar konyha tipikus konyha s nem hiányzanak oly különleges elemei, melyek világkonyhai színvonalra is emelhetik idővel, a mint hogy napról-napra is mind szélesebb körben hódít. És ez a körülmény rávezet arra a pontra, melyre záradéku különösebben is czélozni akarok, kapcsolatban a Budapesten rendezendő konyha-kiállítás eszméjének megpendítésével.

Szakács- és konyha-kiállítások már régebb idő óta rendeztetnek. A legutóbbi bécsit megelőzőleg mult évben a szász királynő védnöksége alatt Lipcsében, még előbb Berlinben tartottak hasonló kiállításokat. Jelenleg Páris és Budapest is követni készül a példát. De míg ezek nagy része nem volt egyéb merő kátrány virágnál s alig tűztek magok elé gyakorlati czélok, addig a magyar konyha-kiállításnak, ha csakugyan megvalósul, hasznosabb irányba kell terelni az érdeklődést. Érvényre kell juttatnia a tiszta, eredeti magyar konyhát, s ily módon közrehatni abban is, hogy magyar konyha-termékeink számára világpiacot szerezzen. Csak a rendezők életrevalóságától függ ily módon egy nagy és érezhető nemzetgazdasági szükség kielégítése.

Még ez nem elég szükség, hogy a kiállítás ne csak a konyhai czikkeket, hanem magát a sütés és főzés lefo-

lyását, processusát mutassa be szemléltető alakban, a legújabb és legczélszerűbb fűtő- és konyha-eszközök s más találmányok felhasználásával, hogy ily módon első sorban maguk a gazdaszszonyok nyerjenek gyakorlati utmutatást foglalkozásaik körében. Rendesen az ily kiállítás annak a veszélynek van kitéve, hogy minden sulyt a nagy konyhára a «grande cuisine»-re fektet s ennek kedvéért elhanyagolja a közép- és polgári konyhát. Ily egyoldalú eljárás nemcsak általános gastronomiai elveknek nem felel meg, hanem gyakorlati értékét is kockáztatja.

Mi több, egy ily kiállítás keretébe váгна egy más nagyérdékű társadalmi kérdésnek, az olesó és tápláló munkás-ételek előállításának módjával is foglalkozni. Miként lehet például a Liebig-féle húskivonatból egy evőkanálnyival egész család számára jó és erős huslevest készíteni? Nagy városokban főleg a marhahúsnak fokozatos drágulása e kérdést a munkás-családok körében elsőrendű fontosságúvá emeli. Általában tanulmány tárgyává kellene tenni az egész népkonyhai szervezetet is s a kiállítás által kínákozó ezer meg ezer módon hatni közre annak tökélyesítésére. Ha a Budapesten rendezendő konyha-kiállítás ügyében búzgólkodó hölgyek ily szempontokból fogják tekinteni feladataikat, könnyen megérhetik azt a dicsőséget, hogy minden eddigi eredményt felül fognak haladni sikereikben.

Várnai B. Sándor.

SPORT.

A ló idomitása.

— Oldaljárások (Seitengänge). —

A vezetésről.

A vezetés a nyelvet, a beszédet helyettesíti; — a vezetés által tudatjuk a lóval, hogy mit akarunk vele megtétni. — Vezetés alatt tágabb értelemben a lovasnak a lóra való összes behatását értjük, szűkebb értelemben a kéz működését — melynél, akár feszítő zablával, akár csikózablával (trense) legyen a ló felszerelve, ugyanazok az alapelvek irányadók. Gyakran halljuk, hogy jó kéz szükséges a vezetéshez, — hogy azonban a jó kézről sok embernek, a ki említi, nincs fogalma, bizonyítja azon nem egyszer hallott nézet, hogy «jó keze van, de rosszul ül» — mert igaz ugyan, hogy ülhet az ember jól a nélkül, hogy jó keze lenne, *de jó keze nem lehet jó ülés nélkül.* Fejtsük ki előbb, mi a jó kéz, hogy állításunkat bebizonyíthassuk. A jó kéz az, mely a szükségnek megfelelő helyzetben megfelelő ideig mozdulatlanul bír maradni — a lónak a zablára való támaszkodását folytonosan érzi, minden pillanatban tud engedni, s minden pillanatban, ha szükséges, a száraz meghuzását a legnagyobb mértékig tudja fokozni és viszont csökkenteni, — a nélkül, hogy rángatna; mindezt csak azon ember keze képes megtenni, ki nyugodtan tud ülni s nem veszti el minden perczen az egyensúlyt.

Az imént jelzett fogalmaknak megfelelő a jó kéz, mely azonban csak félszeg munkát végezne, ha a czombok nem működnének vele összhangzóan s a lovas a pillanat kívánta súlyelosztást szem elől tévesztené. S jó keze csak annak lehet, ki jól ül, megítélni tudja, hol van a ló alkatának és ügyességének megfelelő helye a kéznek, s

a ki a kezek hatását a czombok hatásával s valamennyi más segítséggel összhangzásba tudja hozni. A legtöbb esetben jó lesz, ha a czombok hatását a szárak hatása előzi meg. Hogy a kéz a zablára való legcsekélyebb támaszkodást azonnal megérezze, s annak megfelelőleg engedni vagy jobban hatni képes legyen, szükséges, hogy a szárakat ne görcsösen szorítsa markába — izmai ne legyenek megfeszítve, — de lágyan, oly módon tartsa, hogy a tapintási érzék semmi által se legyen gyengítve; csak ha így működik a kéz, lesz elkerülhető annyi bajnak kútforrása, a fájdalmat okozás. Mentől lágyabb, érzékenyebb a kéz, annál lágyabb, érzékenyebb lesz a ló szája is; hogy a száj tulságosan lágy és betegesen túl érzékeny ne legyen, szükséges a kéznek azon tulajdonsága, melynél fogva mozdulatlanul tud maradni a megfelelő helyen és ideig. — Nem lehet eléggé őrizkedni a ló szá-

hogy követelményeit a ló alkatának, ügyességének, erejének és a pillanatbani állapotának megfelelően alakítsa.

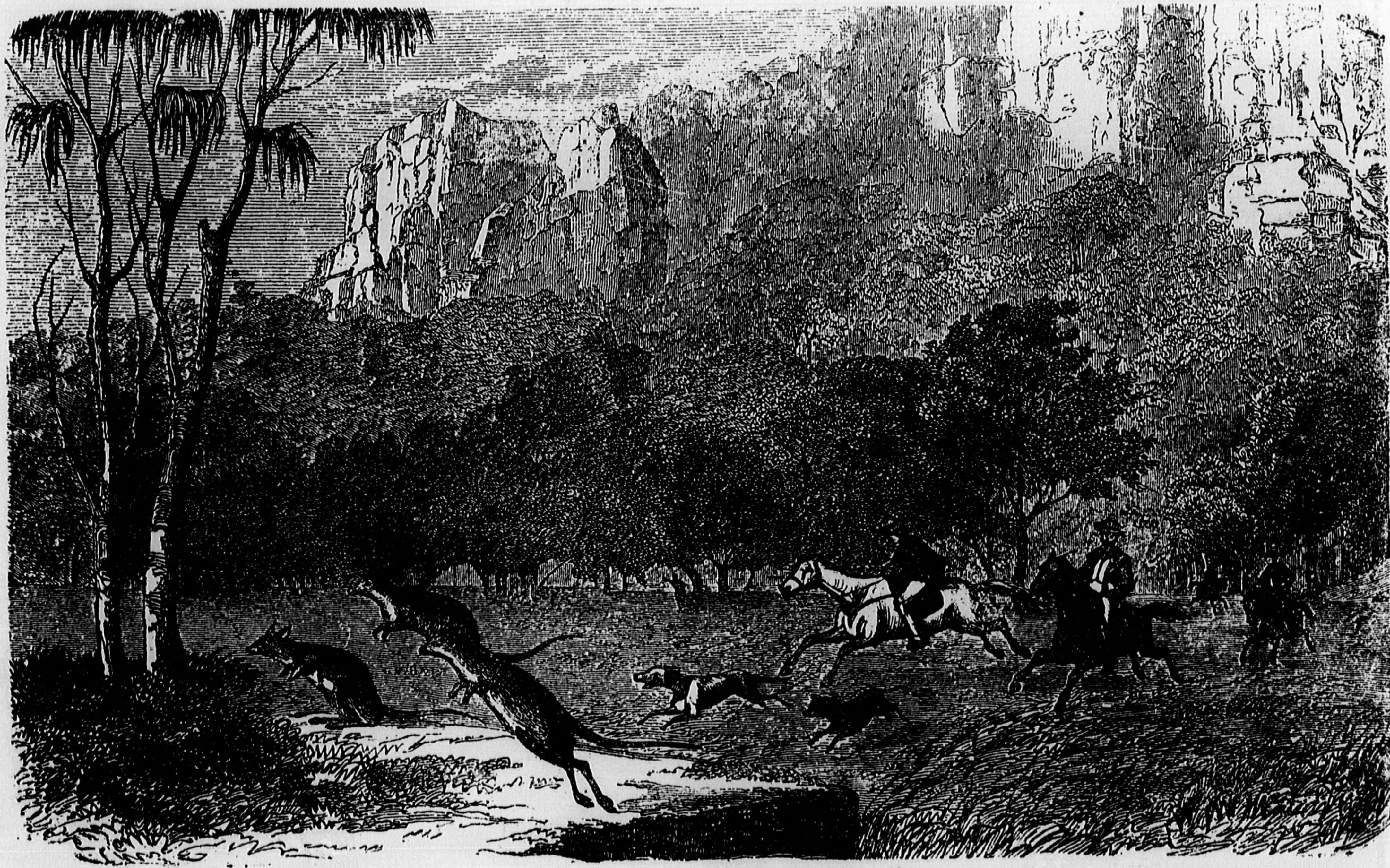
A belső szár (ha balra lovaglunk *a bal*, ha jobbra *a jobb*) a ló fejét állítja, bevezeti azt a fordulatba, s megátolja hátuljának befelé való törését, miután *a belső hátsó* lábat — hajlítja. A külső szár e hajlás mértékét szabályozza, feligazítja a lovat, megakadályozza a hátsó részek kifelé törését.

Mindkét szárnak egyenlő mérvben meghuzása az ütem csökkentését, illetve a megállást eszközli.

Az álló lovat a két szár egyenlő mérvben meghuzása, hátralépésre vagy elejének felemelésére készíti.

Mindkét szárnak egyenlő mérvben megeresztése — a lónak előre való szabadabb mozgást enged.

A szárak azon irányban hatnak, a mely irányban

Känguru-vadászat.

jának túlérzékeny nyé tételétől. A belovagolt lónak nem szabad fejét veszteni, ha esetleg véletlenül fájdalom okoztatott is szájának, — mert a legjobb lovas is bizonyos körülmények következtében ki jöhet az ülésből s ilyenkor néha érzékenyen megrántja testének súlyával a szárakat. — Ha ekkor a ló túlérzékenységénél fogva fejét veszítve neheztelesének, vagy meglepetésének tulságos jeleit merné adni — a lovas kellemetlen helyzetbe juthatna. Néha vadászat, hadigyakorlatok alkalmával, nagy sötétségben — vagy sétalovaglás közben is, egy áthatolhatlan akadályt pillanthat meg az ember, oly hirtelen, hogy a megállás csak összerántás által történhetik, hogy nincs idő a lovat a megállást előidézendő segítségre előkészíteni — ha ilyenkor a ló szája betegesen túlérzékeny — meg fogjuk az árát adni. A jó kéznek, főfeltétele a lovas helyes érzéke (Reiter Gefühl) t. i.

meghuzatnak, hatnak pedig az egész lóra. Ha a szárak hatásának iránya előre és felfelé van, akkor hatások az, hogy a ló nyaka és feje felfelé jön, ha pedig a szárak felfelé és hátra működnek, akkor a ló hátuljára és elejére egyaránt hatnak, a mennyiben elejét feligazítják, s hátuljára hajlítólag hatnak — a gerincz izmok vesztenek feszességükből, a gerincz kevésbé süllyed, a csánk és csüd csuklók meghajlanak, a ló hátuljára állittatik, az az — a súly nagyobb része a ló hátulját terheli.

Ha a kéz a ló valamely válla felé irányulva hat, akkor e váll vagy be, vagy ki vezettetik, már a mint a kéz mozgott.

A mely irányban a zabla a ló szájára hat, azon irányban fogja azt, vagy mindkét vagy csak az egyik hátsó láb érezni. Mig szájának mindkét oldalán egyenlően érzeti meg a ló a szárak hatását, addig (feltéve, hogy mind-

V. H. C. 1884

Bizambival vadászat.

két oldalán egyformán tud érezni), egyenesen fog hátra menni, a mint azonban egyik vagy másik oldalon jobban fogja érezni — rögtön az ellenkező oldalra fog farával tolni.

Ha a ló csikózablával van kantározva, két kézzel lovalunk, s a két kéznek egymással összhangzóan kell működni, ha pedig a ló feszítő zablával van kantározva, a bal kézzel kell lovagolni; ezen egy kéznek kell — elvileg — a külső és belső szárakat működtetni — a jobb kéz csak is mint kisegítő működik.

Elv, hogy a bal kéz **mindig** a test közepe előtt legyen, a felső kar természetesen függőlegesen lefelé csüngjön, az alsó kar mérsékelt szögletet képezzen vele; a kéz az alsó kart vele összekötő csuklóban befelé legyen hajolva; ha a lovas lenéz: minden ujját lássa. A feszítő zablal szárát a kis ujj válassza el.

A kéz és alsó kart összekötő csukló oly ügyes legyen, hogy a szükségnek megfelelően azonnal engedje a kezét egyenes irányba jutni, — ez által a szárak meghosszabodnak — s azonnal vissza is tudja a kezét helyére állítani, a csukló tehát mozgékony legyen.

Csak akkor lehet a szárakat engedni, ha a kéz fejét e csuklóban meghajlítva tartjuk a nélkül, hogy a felső testtel előre buknánk.

Ha a lovat *feligazítani, összeszedni, visszatartani vagy hátraléptetni akarjuk*, a feszítő zabla szárait a test közepe felé kell huzni; ez alkalommal a kis ujj kissé fel és a test felé fordítandó.

A szárak hatásának csökkentése, a kézfejnek egyenes irányba való hozatala által, a mint azt már jeleztük, vagy az egész karnak előrebocsájtása által történik; a könyöknek ez alkalommal is a test mellett kell szabadon maradni, a könyök csuklójával összekötött alsó és felső kar a szár csuklója körül, mint egy charniére körül előre halad.

Jobbra való fordulásnál a kis ujj felfelé, a mell felé és a jobb csipő felé irányul a nélkül, hogy a kéz feje emelkednék.

Balra való fordulásnál a kis ujj a bal csipő felé irányul, akkor a bal könyök megfelelően hátra huzandó.

Csak a most jelzett módon lesz mindkét szár és pedig a belső erősebb, hatásba.

A vezetni nem tudó lovas vagy csak egyedül a belső szárral fordít, a külső lóg, vagy pedig a külső szárnak a nyakra való nyomásával; pedig azt tudjuk már, hogy ez hibás; tisztába vagyunk avval, hogy mindkét szárnak hatásba kell lenni, s hogy mi a belső és mi a külső szár kötelessége. A kéz minden fordulat után, ismét helyére állítandó.

Igen nagy hiba, ha a kézfej valamely oldalra jut és nem a test közepe előtt működik.

A csikózablával kantározott lovat, a mint mondtuk, két kézzel lovaljuk.

Helyből egyenest előre indításnál ló szárakra állítandó (ez a következő fejezetben tárgyalatik), a czombok megfelelő erővel nyomatnak a lóhoz, a szárak hatása csökkentetik és pedig akként, mint a feszítő zablánál mondatott, a kézcsuklóban befelé fordított kezek egyenesre állítatnak.

Fordulatnál a belső szár kissé befelé fordított kézzel, a mell közepe felé huzandó, a külső kéz megfelelően enged. A fordulatok tárgyalásánál a czombokról szó lévén, itt azt nem ismétljük, itt csak a szárak vezetését, különös tekintettel a kéz mozdulataira, irandom le.

Hátraléptetésnél mindkét szár kissé jobban befordított kezekkel a mell közepe felé huzandó.

Az alsó és felső kar állása ugyan az, mint azt a fe-

szítő zablával kantározott lónál a balkarokra nézve mondtam, mindkét kéz feje a test közepe előtt legyen csuklóban befelé fordulva, úgy hogy a lovas, ha letekint, mind a tiz ujját lássa; a karoknak a testtől elmozdulni, oldal felé nem szabad, könyökben előre és hátra, mintha a váll csuklóján csüngne a szükséghez képest lehet, de jobban balra a testtől nem. Ez t. i. nem csak hogy nem szükséges, de czéltalan is, mert ha p. o. jobbra akarnánk fordítani és a jobb kezét és kart egész jobbra huznánk, a zabla tartása csökkenne, ha pedig balra hoznánk át, akkor a ló marjába akadna meg a hatás.

Állás a szárakra támaszkodva.

Midőn már a ló összeszedett lépésben a szárakat felveszi, igyekeznünk kell őt, megállás után is e támaszkodásban megtartani, ha ezt jóakarattal megteszi, biztos jele annak, hogy a segítségeket érti és hogy engedelmes.

A ló négy lábára állítandós, csak annyira igazítandó fel, a mennyire az alkatának, erejének és ügyességi fokának megfelel, annyira, mennyire menés közben fel tudott igazodni, — az első leczkéknél kissé kevésbé, — kezeinkkel esendesen maradunk, mindkét czombunk pedig nyugodtan a ló mellett marad, e helyzetben addig kell maradni, míg a ló a zabla rágásával (Abkauen) a szárak megszülését nem csökkenti, ekkor pihentetni kell.

Ha a ló az első leczké alkalmával hátra felé, farával jobbra vagy balra mozog, vagy a zablát nem kezdi mindjárt rágni, nem kell büntetni, ez annak a jele, hogy még nem értett meg — megérteni pedig nem ijesztés által fog.

Miután azt akarjuk, hogy a ló ne összehuzott izmokkal, feszesen álljon, természetesen megfélemlítés által czélt nem fogunk érni és miután azt akarjuk, hogy a zablát azért rágja, hogy a fejet és nyakat összekötő csukló működését jelezze, kitartás által jobban fogunk czélt érni, mint a sarkantyúk behatása által, mert a sarkantyú dőlések által előidézett zablarágás csak az alsó száj mozgásának következménye, mely által a zablára való ütődéstől akar menekedni és nem a nyak izmainak és a fejjel való összeköttetésének helyes működéséből ered és nem az, mit a német «Abkauen»-nak nevez.

Ha türelmes várakozás után sem teszi meg a ló akaratunkat, biztosak lehetünk, hogy az még menés közben sem veszi fel a szárakat kellően, s igen jól fogunk eslekedni, *ha a száron való állás gyakorlását még elhalsztjuk.*

Ha a ló a zablát rágni* (Abkauen) nem akarja és hátralép, ne a czombok hatásával igyekezzünk czélt érni, de a szárak megfelelő engedésével, a hátralépés is el fog maradni, a zablarágás is be fog következni.

Még ki nem idomított lónál nem kell ezen gyakorlatot a felülés után azonnal megkezdeni, jó lesz azon igyekezni a lépésben és ügetésben való lovaglásnál, hogy a szárakra támaszkodják és csak azután álló helyben azt tőle kivánni.

A pótlónál (Remonte) leczke elején menés közben sem lehet oly fokú támaszkodást követelni, mint ha már több ízben körül ment lépés és ügetésben. Egy szóval követelményeinket csak fokozatosan kell nagyobbítani.

Itt leginkább lesz helyén, néhány szót az annyiszor említett támaszkodásról szólani.

A jó támaszkodással bíró ló, lovasának minden tagját kellemes érzés lepi meg, a ló rágná a zablát, szája hab-

* «Zablát rágni» az «abkauolás» kifejezésére a m. k. honvédlóvaság szabályzataiban használtatik; nézetem szerint nem helyesen, mert a ló rághatja a zablát, a nélkül, hogy abkauolna, nem érzvén magamat jogositva szavak gyártására, óvás mellett használok ezt.

zik a nélkül, hogy a támaszkodásból kijönne, fejével nyugodtan marad, tartása büszke; a ló folytonosan némi támaszkodást keres a zablán.

Az idomitott ló, a helyes támaszkodást könnyen meg fogja találni, mert a száraz meghuzása és a czombok nyomása között mintegy összetolódott, a szár meghuzása által a nyak a gerincz felé, a gerincz a hátsó részek felé tolul, a hajlékony hátsó részek pedig a felesleges súlyt megadással veszik át.

Eleinte a lovat saját természetes tartásában kell menni hagyni, nem tulságos rövid szárral nyugodt kézzel a szárukba hajtva, hogy a ló a szárukat vinni, hordani tanulja, ilyenkor a kéznek fokozatosan mintegy meg kell nehezedni tudni.

Mondom, a ló könnyen fog a zablára támaszkodni tanulni, ha testalkatának, erejének, ügyességének megfelelő tartást követelünk csak, s ha az idomitással fokozatosan haladunk, ha nehezebb dolgokat tőle addig nem követelünk, míg a könnyebbet nem tudja s ha a könnyebb leczkékhez térünk vissza, a midőn észrevettük, hogy a nehezebbet csinálni még nem bír elég ügyességgel. Ha a *b*-t addig nem követeljük, míg az *a*-t tökéletesen nem tudja.

A nyers lovaknál hiába keresünk olyan támaszkodást, mint a milyent képzeletünkben magunknak alkottunk, vagy a milyent idomitott lónál találtunk; a nyers ló vagy reá fekszik a zablára, mert súlya még az elején van; vagy visszatartja magát, félvén a fájdalomtól, ez utóbbi baj kezelése sokkal nehezebb.

Ideális, tökéletes támaszkodásra törekedni kell, de készen kell arra is lenni, hogy azt teljes mértékben nem minden lónál fogjuk elérni és pedig vagy kevésb tökéletes alkatánál vagy vérmérsékleténél fogva nem.

A vérmérséklet okozta támaszkodási hiba nehezebben odázható el, mint az alkat okozta hiba.

A jó támaszkodástól következő eltérések vannak:

A kemény vagy erős száj.

A szívós száj.

A kézmögött létel, vagy szármögött létel (Hinter der Hand sein és

Az egyenlőtlen támaszkodás (Ungleiche Anlehnung).

Ha e hibás, a jótól eltérő támaszkodásokat javítani akarjuk, tisztába kell lennünk a hiba okával, tudnunk kell, hogy tanítványunk a zablára nehéz nyaka, feje miatt vagy pedig menési kedvénél fogva támaszkodik-e tulságosan, tudnunk kell, hogy a zablátóli félelem, vagy az előre menni nem akarás-e oka a zabla fel nem vételenek — ha a hiba okát felismertük és elodázni tudjuk, a hiba is el fog enyészni.

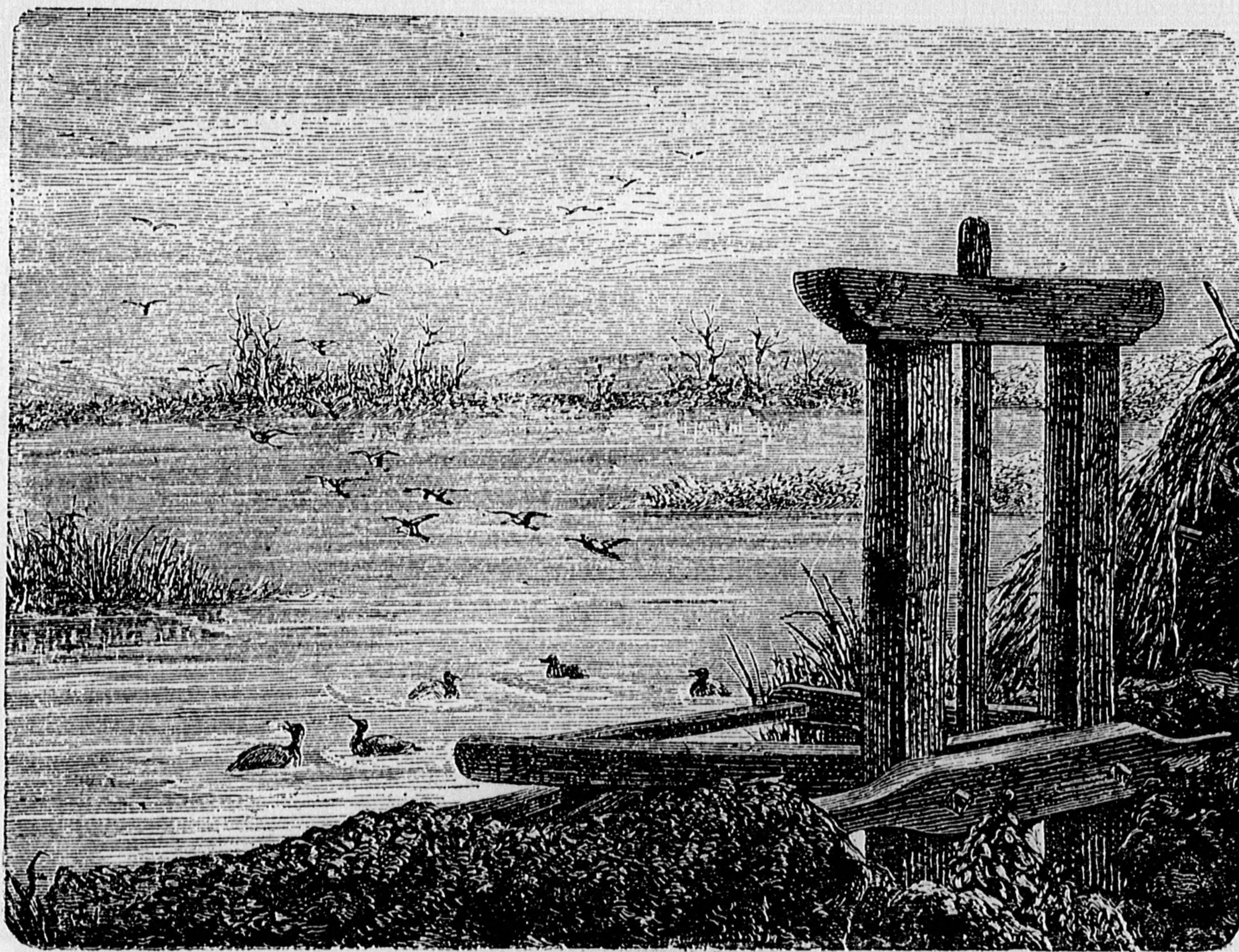
A kemény száj az, melynél az ember csak nagy erő-

vel képes a száruk meghuzásának érvényt szerezni. A szívós száj pedig az, melynél a száj érzéke eltompult, hol sem a száruk meghuzása, sem azok megereszése változást nem idéz elő, ez némely lónál csak időszakonként fordul elő, p. oly kanczáknál, melyek sárlanak

A kézmögött létel fogalmával sok lovas nincs tisztában. kézmögött lévőnek kvalifikálván oly lovat is, mely ugyan, érzékeny szájjal bír, a száruk meghuzását igen is hamar észreveszi, de engedelmeskodik, fejét, nyakát jól hordja, első lábaival szabadon lép ki — könnyen fordítható a hátulja körül is; — az ily ló nincs kéz mögött, ez csak igen érzékeny, ezt könnyű, jó nyugodt kezű ember szépen és kellemesen fogja lovagolni. A kéz mögött lévő ló az, mely fél a száruk meghuzásától, fél a zablára való támaszkodástól és nem akar, *nem szeret előre menni és ha megy is, nem lép ki szabadon lapoczkáiból, a hátulja körüli fordulatok alkalmával pedig az engedelmességet megtagadja, fejét és nyakát akként tartja, hogy a szárukkal rá hatni nem lehet.*

A kéz mögött lévő lovaknál a fej és nyak összekötése nem hajlékony, a nyak nincs kellően kidolgozva.

Ezen lovaknak a száruk meghuzása fájdalmat okoz, s e fájdalomtól akként igyekeznek szabadulni, hogy a hajlékonyabb csipő, csánk és csüd csuklóiban meghajolnak, derekukat beadják s az egész súlyt hátuljukra hárítják, ennek következtében a hátsó lábak kellően nem tudnak előre lépni, nem tudnak engedelmeskedni, hátuljuk körül fordulatot akarnak csináltatni, az első lábak pedig — az első részek (fej, nyak, lapoczka stb.) fészessége miatt — nem tudnak szabadon kilépni. Ebből láthatjuk, hogy a kéz

Kacsafogó.

mögött lévő ló hátulja körül fordulatot azért nem akar csinálni, mert azt csinálni nem képes, hátulja tul lévén terhelve: láthatjuk azt is, hogy nagy hiba lenne az idomitótól ilyenkor, az okot szem előtt tévesztve, egyedül a fordulatot forcirozni. Ha az idomitó az okot, a kézmögött lételt elodázza, a ló készségesen fog hátulja körül fordulni; így van ez minden más hibánál is, az okot kell kifürkészni, azt elodázni — s a hiba mintegy magától el fog maradni, ép úgy, mint az orvos egy genyedt sebnél nem a genyedés elállításán fáradozik, de kifürkészi, mi az oka a genyedésnek, s ha rá jön, hogy azt egy idegen test okozza, azt távolítja el s az eltávolítás a genyedés megszűnését fogja eredményezni.

Egyenlőtlen támaszkodás az, a midőn a ló az előbbiekben említett hibás támaszkodásokat változtatja. Ez különösen érzékeny száju, heves véralkatu, figyelmenl, szórakozott lovaknál fordul elő, az ily lovak fejüket majd felemelik, majd megszegik; előfordul az egyenetlen támaszkodás, elhasznált lábu, gyenge dereku, tüzes lovak-

nál az egyenlőtlen támaszkodás legmagasabb foka az, ha a ló fejét hányja (Schnellen mit dem Kopfe) ilyenkor a ló nincs a lovas kezében; az ily ló tanítását folytonosan változtatja, ennek oka a nyugtalan rossz kéz, türelmellen idomítás, rossz vagy jókori felkantározás. *Bárczay.*

(Folyt. következik).

Bizambivaly-vadászat.

Képünkhöz.

Az ó- és új világ legészakibb részén a kérődzők egy különös faja lakik, a bizambivaly, mely átmenetet képez a juhajtól a szarvasmarhához. Alakja is magán hordja átmeneti jellegét; nagyobb mint a juh, de a szarvasmarhák közt a legkisebb természetű. Északi Szibériában 20—30 főnyi csapatokban vándorolnak s szűk takarmányukat a hó alatt keresik. Kis testük nagyon ügyetlen alkotású s 6—7 mázsa nehéz, mindazáltal igen mozgékonyak s ezért vadászatuk sok veszélylyel jár. A bizambivaly e mellett bátor és elszánt; ha megtámadják, a végtelékig védi magát. Husa azonban az egész testét átható pézsmaszag miatt nem élvezhető, főképp a bikaké; a tehének húsának kevésbé szagos s ezért inkább ezeket vadászzák. Bornyaiknak az az előnyük, hogy husok bizonyos korig egészen szagtalan, ugyanezért kedves eledeleül szolgál az északi jeges tengeren hajózó expedíciók népének.

Vadászati hírek.

Udvari vadászatok lesznek e hóban Göding tájékán Bécs mellett. Az uralkodónak Megyeren volt lovait, melyeket ő felsége a lefolyt őszi évadban a Megyer határában tartott parforce-vadászatokra használt — ugyancsak a falkát közelebb Gödingbe szállították. Tartósan enyhe időjárás mellett e vadászatok már ezen a héten elkezdődtek. A meetek, mint múlt évben, az idén is leggyakrabban Neudorf, Göding, Kostel és Hohenau mellett lesznek. Hetenként 2—3 üzés lesz, úgy hogy az egész tavaszi évadban tizenkét runt tartanak. — A gödingi vadászatokra vonatkozólag jelentik Pozsonyból: A gödingi vadásokban, vett parancsra 12 nagy vadászatot rendez az udvarmesteri hivatal. A király, a trónörökös és több főherceg is részt vesznek abban, s a főúri népség ő felségével élén átrándul a szomszédos magyar földre, a holicsei és sasvári uradalmak területére is, mint most három esztendeje. Ugy a falka, mint a király lovainak kiszemelt része és a résztvevők istállója már a helyszínén vannak. A gödingi erdőben lévő vadaskertben a run-öket várja, már szép számú szarvasgim és suta. Eszterházy Miklós gróf, a master, az utóbbi időben tartott is pár cubhuntinget, melyek kielégítő eredményre vezettek. Az első udvari parforce vadászat febr. 8-án volt Gödingben. Az idő épséggel nem volt tavaszi, de azért nem volt befolyással az érdekes vadászatra. A korai terminus okozta azt, hogy csak kevesen jelentek meg az északi pályaudvaron, honnét az udvari különvonat 10 órakor indult el. Megjelentek egyebek közt: Thurn-Taxis Imre herceg főlovászmester, Foucher de Careil gróf francia nagykövet és veje Lacaze kapitány, donnersmarki Henckel Hugó gróf, Twickel báró, Primrose ezredes, Chorinszky, Wackeron gróf kapitány, Baltazzi Arisztid lovag, Van-Son Róbert nejevel stb. A király hosszabb ideig társalgott Foucher de Careil nagykövettel, kit meg is hitt saját szalonjába. Tizenkettő órakor a különvonat megérkezett Neudorfba, hol a gödingi kerületi kapitány dr. Candler és Fleischhacker királyi tanácsos üdvözölték ő felségét. Itt kiszállt a társaság is és a prutaneki szélmalomhoz nyargalt át, honnét e közben egy erős szarvas gimet bocsátottak el. Nyomban eleresztették a falkát, mely kevés vártatva ráakadt a szimatra. Meglehetősen gyors paceban Eisgrub felé szökött az üldözött nemes vad s az itt levő Thaya folyón átúszva, körülbelül 18 percznyi run után Eisgrubnál hallali volt. Délután harmadfél órakor a társaság a vadászat végeztével visszatért Bécsbe. A master: ifj. Eszterházy Miklós gróf nem jelenhetvén meg a vadászaton, őt Twickel báró helyettesítette.

Az orsz. magyar vadászati védegyelet e hó 11-én délután 4 órakor a magyar lovaregylet üléstermében (hatvani-utca nemzeti kaszinó II. emelet) Nádasdy Ferencz gróf elnöklése alatt igazgatósági ülést tart. Az ülés főbb tárgyai a következők: Pénztári és

vagyonkimutatás előterjesztése az 1882. évről. Titkár egy külön előterjesztése. Az 1885. évi általános kiállítás országos erdészeti bizottság átiratának tárgyalása. Titkári jelentés a jutalmazások végett beérkezett kérvényekről és megállapítása a jutalmazási felhívás szövegének 1884. évre. Titkári jelentés a «Vadász mészótár» érdekében kibocsátott pályázat eredményéről. Eöry Farkas Kálmán igazg. tag többrendbeli indítványa — és esetleg egyéb indítványok.

A káposztásmegyeri vadásztársaság, az ugynevezett nyolczas cower mellett, mely a megyeri pusztán elterülő nádásban a rókák kedvencz buvóhelye, ép oly csinos, mint terjedelemre kicsiny vadászházat építtetett. A stylszerűen, oktagon alakban épített vadászlakhoz diszbokrokkal szegélyezett, sárga kavicsos ut vezet, s a vasut közvetlen közelében emelkedő díszes épület megkapja az utasok figyelmét.

A «Magyar Kennel-klub», melynek megalakulásán a hazai vizslások rég fáradoznak, s melyre az első aláírások tavaly a Monostor-Szigeten, a II-ik vizsla-verseny estéjén történtek: legközelebb nálunk is megtartja alakuló gyűlését. Az egyesület elnökségét, mint a V. hallja. Esterházy Béla gróf fogja elvállalni.

Szalónkák a budai hegyek közt. A zugligetben a napokban szalónkákat láttak, a mi ebben az időben a legnagyobb ritkaság s csak a szakatlan enyhe időjárásban találja magyarázatát.

Norvégiában a legutóbbi öt év alatt terítékre került 2100 dúvad és 27,000 ragadozó madár. Ezek közt volt 825 medve, 200 farkas és 700 hiuz. A ragadozó madarak közül volt 5850 sas, a többi ölyv.

Tüdővésztes özek. Nagy halandóság van az özvadban a Fekete-Vág nevű uradalomban (a központi Kárpátok alatt). Azt hiszik, hogy tüdővészben szenved az egész ottani öz-vad állomány. A Budapestre küldött bél- és tüdő-részleteket vizsgálat céljából átadták a fővárosi országos állatgyógyintézetnek.

Hajtó és körvadászatok. Zichy Pál gróf czipferi uradalmában múlt hó 23—26. napjain tartották meg a szokásos téli nagy vadászatokat, mely alkalommal 979 db vad került terítékre. Résztvettek a vadászaton Gr. Zichy Pál és fia gr. Zichy Antal, továbbá gr. Zichy József, gr. Nádasdy Ferencz, gr. Pálffy Béla, gr. Bánffy György és gr. Károlyi László. — *Schönborn* Ervin gróf munkácsi uradalmában a múlt hó végével voltak a vadászatok, melyekben a gróf maga is résztvevén, jan. 26-án egy erős medvét lőtt, azután pedig egy erős vaddisznót, vendége gr. Hoyos József pedig 2 vadsertést s a vadászszemélyzet 4 dbot ejtett el az összes vadászatok alatt. — *A gödöllői* uradalmi körvadászatok nyulakra és rókákra jan. hó 6-án és 20-án tartattak meg a sz. királyi, dányi és isaszegi határokon. Az eredmény 7 róka és egy vadkacsa. *Kende Kanut* szatmármegyei birtokán a kömörői erdőben a m. hó 16. és 17-én 2 db vaddisznót 4 rókát és 24 nyulat lőttek. — *Kende Zsigmond* istváni birtokán és czégényi vadászterületén négy vadászaton 2 róka, 76 nyul került terítékre.

A känguruh-vadászat.

Képünkhöz.

A känguruh vagy fiahordó (új magyar nevén: gór-ugrány) Ausztrália gazdag füvű síkságain tanyázik, előszeretettel látogatja azonban a sűrű cserjéseket és sziklás tájakat is. Nehézkesen ugrálva járnak hátsó lábaikon, első lábaikat ugyszólván kezek gyanánt használják. Ha megriasztják őket 6—9 méternyire képesek ugrani 2—3 meter magasságban s ezért vadászatuk nagy nehézséggel jár. Hallásuk igen éles, látásuk és szaglásuk azonban gyengén van kifejlődve. Leginkább füvel, gyökerekkel és gyümölcsessel táplálkoznak. Szaporaságuk igen csekély; az újszülöttet az anya egy a has tájékán nőtt zacskóba helyezi, s az ott nyolcz hónapon át kizárólagos anyatejéből él. A fiahordó húsának igen izletes, bőre értékes, miért is nagy előszeretettel vadászzák.

Vegyes sporthírek.

A fővárosi labda-játék klub, (Lawn-tennis club), mely tavaly Zichy Rezső gróf kezdeményezésére alakult, múlt hó 29-én tartotta ez évi rendes közgyűlését. A labda-játék klub újversenyleri pályáján tavasszal szokta gyakorlatait tartani. A klub a fővárosban, rendszeresen a májusi versenyek végéig tartózkodó főúri családok fiatal tagjaiból áll: urak és hölgyek egyaránt. Elnöke Károlyi László gróf. Az egyesületnek van eddig 41 alapító, rendes és

12 pártoló tagja. Rendes résztvevők szoktak lenni: az Andrássy Gyula, Manó és Aladár grófi családok férfi és nő tagjai, a Zichy Rezső gr., Pejacsevics, Sztáray, Edelsheim, Tisza, Blaskovics, Károlyi, Szápáry, Széchenyi gr. családok tagjai. A közgyűlésen elhatározták, hogy alapszabályokat és játékrendet készítenek, azokat kinyomattatják, s a gyakorlatokat, a mint az idő engedi, megkezdik.

A káposztásmegyeri idomító intézetben ez idő szerint a következő lovak vannak elhelyezve: Üchtritz Zsigmond br. istállója: Jockey: H. Watt. Művész, 3 é. sga m. Chaim Baff, 3 é. p. m. Pej mén, 3 é. egy sötétpej mén, 2 é. és két kétéves pej mén. Lictor 2. é. p. m. Chartreuse, 2 é. p. k. Trude, 2. é. sga k. Almássy Kálmán gr. versenyistállója: Borbolya, 5 é. sga k. Fair Wind, 3 é. sga m. Vanity Fair, 3 é. sga k. Colonel Anthony versenyistállója: Goron 2 é. p. m. Palm, 2 é. p. m. Idol, 5 é. p. k. C. Wood versenyistállója: Contrater, id. p. m. Wallenrod, 6 é. sga Pedritta, 4 é. k. Chieftai, 4 é. sga k. Szápáry Iván gr. istállója: Ferry. Podmaniczky Géza báró istállója: Kakuk, 2 é. p. m. Harkányi János istállója: Dora, id. sga k. Arhenne, 4 é. p. k. Bleibtreu, 4 é. p. k. Ezekon kívül vannak Megyeren lovai Dráveczky Aurélnak, Peter Price-nak és Wackerow bárónak.

Az ideai budapesti lóversenyek programja megjelent. A programot lapunk szók tere miatt nem közölhetjük, s csak rövid áttekintést óhajtunk róla adni. A propozíciók figyelmes olvasása után kitűnik, hogy a stewardok nagy gonddal s úgy szerkesztették azt, miszerint minden nap négy sikerverseny legyen különböző távolságokra, s különböző korbelti lovakra. A teherre nézve is a legnagyobb változatosság áll fenn; a klasszikus versenyek korterheitől eltekintve, a korteher alatt futandó többi versenyeknél «leengedések» és «külön terhek» teszik lehetővé, hogy minél több konkurrens léphessen ki, ép úgy, mint a handicapeknél és eladóversenyeknél, mely utóbbinál mindenki maga szabhatja meg lovának terhét, a mint annak árát magasabbra vagy alacsonyabbra teszi. Hozzá véve ehhez az értékes díjakat, a legjobb lehetőség meg van adva, hogy minden díjért szép mezőnyök futhassanak és így igazi jó versenyek lehessenek.

Ügető verseny volt Bécsben jan. 4-én. Magánfogadás volt ugyan csak, de azért ezernyi néptömeg volt ott az ügető versenypályán, mely az érdeklődés minden jelével kísérte a verseny lefolyását. «Ibrahim» és «Wolakitta» e nálunk is előnyösen ismert két ügető versenyzett egymással. Wolakitta egy izben kitört és így ellenfelének volt kénytelen átengedni a győzelmet. Ibrahim a 3600 métert 5 perc és 45³/₄ másodperc alatt futotta.

Oroszország lótenyésztése folyvást nagyobb lendületnek örvend s a moszkvai meetingek mindig nagyobb terjedelmet öltenek. Öt év leforgása alatt a versenyegyletek által adott díjak 35,000 rubelről 120,000 rubelre emelkedtek. A tavalyi tavaszi meetingben legtöbb sikert aratott a Chilkoff herezeg istállója, az ősziben pedig a Krasinski grófé. A saison végével gr. Krasinski 43.000 rubellel állt a nyertesek sorozatának élén; Dorochinski ur következik utána 13,060 rubel nyeresémmel: harmadik helyen Chilkoff herezeg 12.000 rubellel. A második még új ember a turjon, míg a gr. Karsinski istállója már rég fenáll, de sikereit csak az újabb időben szerződött Bray idomárnak köszönheti. Közelébb orosz-lengyelországi ménese számára megvette Angliából Reale, Cornaline, Image, Percy és Olice kanczákat.

Snowflight. A napokban Angliában a Mr. Rymill kenneljében történt eb-árverés alkalmáa Snowflight (ap Bothal-Pack any, Curiosity) mely köztudomás szerint az 1882-dikt Waterloo-Cupet nyerte s tavaly, Wild Mint után második lett, 500 guinea megálpított áron kelt el. Mr. Fawcett vette meg, ki az egyedüli ajánlatot tette. Az új tulajdonosnak az ideai Waterloo-Cupre 500.35 fogadást ajánlottak, melyet azonban nem fogadott el.

Madarász-kongresszus Bécsben. Az első madarász-kongresszust ez év április 16-ától 23-ikáig óhajtja Bécsben megtartani a Rudolf trónörökös pártfogása alatt működő ornitológiai egyesület. A kongresszus működésének tárgya a következő pontok; 1. Javaslat nemzetközi, madarakat védő törvényre. A tyúk származásáról és a baromfiak tenyésztéséről értekezések és javaslatok. 3. Megbeszélés azon módzatoknak, melyek útján a föld minden nevezetesebb pontján észlelő állomások volnának föllállíthatók. A kongresszust illető kérdések dr. Hayek egyleti titkárhoz intézendők, (Marokkaner-Gasse 3.)

Eleven halak szállítására szolgáló waggonok. Ily rendeltetési waggonok közlekednek újabban az olasz vasutakon. A waggon egész hosszában egy haltartó szekrényt tartalmaz rézből és horganyból, mely több osztályra van osztva. A szekrény rézsut fekvő és kaucsukkal elzáródó fedéllel van ellátva; a víz felületére feszített ponyva a víz hullámzását a sebes menet alkalmával megátolja. Nyáron a fedélzet alá két láda jég tételik, mely a víz frissességét föntartja. Ily waggonokban a legnagyobb hőségben is 3000 kilogramm eleven halat lehet szállítani.

Pisztrángok és rákok egy vízbe kerülve össze, folytonos harcban élnek egymással, vagyis tetemes mennyiségű rákállomány pusztul ki a pisztrángok folytonos szaporodása miatt. Ennek oka részint a pisztrángok nagy falánksága, részint pedig finom és szokatlan eledel után vágyódó nyalánksága, mely körülmények a petehordó anyarákoknak veszedelmesekké válnak. A pisztráng előszeretettel üldöz ilyenmü rákokat, melyekről mintegy leesi a petéket, miáltal nemcsak a körülbelül 200 petét számláló költés, hanem maga az anyarák is tönkre megy. A rák évenként elvesziti kemény pánczélját, mely őt a vidra ellen ugyan nem, de a legtöbb ragadozó hal ellen még is megvédi. A vedlés eme szakában, mint ugynevezett vajrák, nyugodtan pihen a fenéken, s ellenségeinek, nevezetesen a pisztrángoknak védtelenül van kitéve, melyeknek a rák képezi kedvencz eledelét. A mesterséges haltenyésztet által nagymérvű szaporodása a pisztrángoknak, a természetes rákállománynak nagyon ártott, melyet, ha valaki ápolni és fentartani akar, rákokat és pisztrángokat okvetlenül el kell választania. A rákok ellenben az ifju pisztrángporontyokon kevés kárt ejtenek, melyek igen gyorsak és csak nyílt harcban eshetnek áldozatul.

Rövid sporthirek. *Elsüllyedhetetlen csolnak* nyert a londoni halászati kiállításán kitüntetést. A csolnak úgy van szerkesztve, hogy semmi erővel sem merithető a víz alá, miért is mentéseknél megbecsülhetetlen szolgálatot tesz. *Hanlan* a világ leghiresebb evezőse Ausztráliába készült versenyekre, de valószínűleg elmaradt s vissza megy Nev-Yorkba. *Polo-klub* alakításán fáradoznak jelenleg a fővárosban. Kezdeményező Andrássy Géza gróf, mint a V. V. írja, eddig mintegy 12 tag jelentkezett. — *Kerékpár-verseny* lesz Turinban július havában. Az első napon az «Olaszország mestere» czimért fognak vetélkedni, — *Kerékpár egyesületi szövetség* alakult Svájcban. Eddig 15 egyesület lépett belé. — *Utczai kerekcsipők.* Köhrer és Nallinger cég Stuttgartban új utczai kerekcsipőket talált fel és szabadalmaztatott. Ezeknek mindegyike egy ctm. átmérőjű futó-karikával van ellátva, melynek tengelye tartókon nyugszik. A tartó ismét a talphoz simuló lapokkal áll összekötésben és szíjjal erősítettik a lábhoz. A rázkódtatás enyhítésére nagyon elmés és egyszerű készülék szolgál. Ez utczai kerekcsipőkkel minden gyorsfutóval versenyezhetni. — A bécsi kerékpár egyesület az elmúlt vasárnap Süßenbrunnba rándult ki. Az utat oda és vissza két óra alatt tették meg. Frankfurtban az ottani kerékpár egyesület tizezer márka költséggel pályát épített. *A londoni atletikai klub* jan. 28 án tartotta folyó évi közgyűlését. — *Sorakichi Marada*, a japáni birkozó Newyorkban kísérlett szerencsét, de másodrendű birkozók is legyőzték. Bibby Edwinnel mérkőzött jan. 14-én nagy közönség jelenlétében. A tétel 500 dollár volt. Kétszer birkóztak, először 32 másodperczig, negyedóra mulva 139-ig, s a japáni mindkét alkalommal elesett. — *Weston*, ki arra fogadott, hogy száz nap alatt 5000 mértföldet gyalogol, jan. 29-én 3000 mértföldet hagyott hátra. Feladatának háromötödével tehát már készen van.

A kacsafogó.

Képünkhöz.

A kacsafogót folyók és tavak partján állítják fel s pedig úgy, hogy e célra rekettiefűzet ültetnek kétsorosán 80—100 láb hosszúságban s 8 láb szélességben, olyan sűrűn, hogy a fűzvevők közt a kacsák ki ne férjen. A vesszőket aztán felül összehajtják s összefonják, miáltal a partmentében zárt bolthajtásos vizilugas készül. E lugas képezi a kacsafogót. Két végén, valamint a víz felüli oldalán csapóajtó van, a part felüli oldalán 2—3 nyílás, melyek azonban nem csapó, hanem közönséges fűzvevőből font ajtóval záratnak el. A vadász lehetőleg jól rejtett helyen lesbe áll s a csalétekkel, valamint kikötött kacsákkal a fogóba esalt kacsák mögött a sinórok elbocsátásával egyszerre leereszti a csapóajtókat. Ezután a part felüli nyílásokra hálót erősít, s csolnakra szálva a víz felől kerül s a hálóba zavarja a kacsákat. Ha szükséges, be is megy a fogóba s úgy fogja el a macacsabbakat. A csapóajtók egyike elé néhány czöveket vernek a vízbe, úgy, hogy azokra a hálót szintén rá lehessen akasztani.

KÖZGAZDASÁG.

Az új bányá-törvényjavaslat.

Régi és elismert dolog, hogy Magyarország gazdag mindenféle segédforrásban, de vajmi kevés történt még e források kihasználására.

Az első lépés, mely e tekintetben történt, a közlekedési eszközök tökéletesítése volt. Tizenöt év előtt még, ha jó termés volt is, nem volt módunkban azt a nemzetközi piacra hozni oly mértékben, a minőben ott értékesíthetők volna. E téren még most is folyamatban vannak a javítások és ilyenekre szükség van, mert eddig inkább politikai, mint nemzetgazdasági tekintetek voltak irányadók a vasutépítéseknel.

Magyarország azonban nem csak gabnatermelő ország, mert ásványokban is bővelkedik és a bányászatot illetőleg Európa leggazdagabb államai közé tartozik. A legjobb minőségű vasat tartalmazzák hegyei, és bányái bővelkednek arany, ezüst, réz és ólomban. Ezekon kívül még számos más ásvány is található hazánkban. Rövid idő előtt fedezték fel azt is, hogy Magyarországon bő és kiterjedt petroleum-források is vannak. Geologusok Bihar-megyében is fedeztek fel petroleum-rétegeket és a terület, melyen petroleum nyerhető, 4000 négyszögöltre becsülik.

Eddig azonban igen primitív alakban eszközöltettek a kutatások, úgy, hogy a lelet jelentőségéről még nem lehet teljes ítéletet alkotni. Az ok, melyért eddig nem követtek rendezeres eljárást, az észszerű bányatörvény hiányában rejlik, a mely nélkül a tőke nem határozhatja el magát erélyes eljárásra.

E tekintetben fontos lépésként üdvözljük az új *bányá-törvény-javaslatot*. E javaslat szerint az elv, hogy az ásvány-szén és más ásványok a talaj accessoriumát képezik, megszüntettedik és a kőszén kiszákmányolása szabaddá tétetik. Eddig a többség az ásvány-szén szabaddá tétele ellen volt és az új bányatörvényjavaslatot, mely már *Gorove* idejében készen volt, egyik kereskedelmi miniszter sem merte a ház elé terjeszteni. A jelenlegi miniszter e törvényjavaslatnál is tekintettel volt a földbirtokosra, de nem hagyta minden figyelmen kívül az ipart sem és a kettő közt bizonyos kompromisszumot létesített az által, hogy a javaslat öt esztendei átmeneti időt állapít meg. Ez idő alatt ugyanis, minden talajtulajdonosnak jogában áll a földjein és talajain lévő ásvány-szenet és petroleum-forrást korlátlanul kiszákmányolni. Ha azonban azt elmulasztja, a kiszákmányolás szabaddá válik és az ásványok megszűnnek a talaj és föld accessoriumát képezni. A magyar ipar fejlődése megkívánja az olcsó ásványszenet, ez azonban csak a szénkiaknázás szabaddá tétele által nyerhető és azért remélhető, hogy a javaslat a képviselőházban, ha némi módosítással is, el fog fogadtatni.

Gazdasági közlemények.

A kecskeméti fillokszeramentes szőlőtelep. A földművelésügyi miniszterium a következő sorok közlésére kérte fel lapunkat: A kecskeméti állami szőlőtelep egy része a futóhomok ama tulajdonságánál fogva, mely szerint abban bizonyos idő alatt a fillokszera kivesz s így a netán fillokszeralepett szőlőt biztosan desinfiálja, vesztegzár teleppé rendeztetett be oly célból, hogy oda bárki a tetszése szerinti, de természetesen csak vészmentesnek tekintett helyen beszerzett sima szőlővesszőit elküldvén, legalább egy évig való kiültetés után, azután mint gyökerezett és vészmentesített vesszőket, a vész elhurczolásának veszélye nélkül rendel-

tetési helyökre szállithassa. E kontumác-z-telep működését már az 1884. év tavaszán megkezdi, felhivatnak ennél fogva mindazon szőlőtermelők, kik e kedvezményt föltételek mellett igénybe venni óhajtják, hogy ez iránti kérvényeiket ideje korán nyujtsák be a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszteriumhoz, megjelölvén abban, hogy hol szerzik be, illetőleg honnét kívánják Kecskemétre szállítani a kontumác-z-telep kérésére szőlővesszőket s mi lesz azok végleges rendeltetési helye, hogy a szállításhoz szükséges igazolványok idején kiadhatók legyenek, miután gyökereztetendő vesszőknek legkésőbb április közepéig a helyszínére kell szállítva lenniök.

Patakenőcs című közleményünkre vonatkozólag a következő sorokat vettük: A «Szemle» 5-ik számának «Gazdasági rovatá»-ban a ló patáinak törékenységét javító két kenőcs említettik meg. Mindkettőnél jobb és olcsóbb a vasclin; ez egy ásványi zsiradék, mely soha sem avasodik meg; ezt ajánlhatom mindenkinek. A mi használati módját illeti, legzélszerűbb *nem mindjárt használni a pata megmosása után a kenőcsöt*; általában a törékeny patát nem jó sok vízzel mosni, csak jól kinyomott vizes szivacsos vagy ronggyal kell azt, a reá ragadt idegen részekről megszabadítani és aztán szalmával lecsukatolni, mikor egészen száraz vasclinnal bekenni. Hibás az az eljárás is, melyet a legtöbb loápoló követ, hogy az istálóból való kivezetés előtt, közvetlen ken be a patát zsiradékkal. Ennek következtében ugyanis a zsirra por, homok, egyszóval idegen testek reá ragadnak, reá száradnak. A patát tisztításakor kell zsiradékkal bekenni, s időt engedni arra, hogy a zsir a körömbe beszívódjék és aztán letörölni. Különböen egy patakenőccsel sem lehet eredményt elérni, ha vele okszerű, jó vasalás nem jár karöltve. (*Bárczay.*)

Gazdasági gépek Franciaországban. Grandvoinet, a mezőgazdaságtan tanára, megkísérté közelítőleg összeállítani a Franciaországban használatban levő mezőgazdasági gépek és eszközök mennyiségét és értékét. Minden eszköznek beszerzési értékét számítva, közetkező eredményre jutott: 4.800,000 különféle eke 355.800,000 frank, 1.050,000 különféle borona 64.500,000 frank, 77,000 karczó eke (scarificateur) 11.550,000 frank, 20,000 vetőgép 9.000,000 frank, 50,000 töltő-eke (butteur) 34.000,000 frank, 15,000 kaszó gép 9.000,000 frank, 18,000 arató gép 18.000,000 frank, 8,000 szénagyűjtő gép 3.600,000 frank, 12,000 ló-gereblye 3.000,000 frank, 200,000 cséplő-gép 200.000,000 frank, 60,000 szecs kavágó 6.600,000 frank, 55,000 répavágó 3.300,000 frank, különféle eszközök, gőzgépek, daráló-malmok 308.080,000 frank. Összesen tehát közel *egy milliard* érték van kimutatva, míg Angliában, hol sokkal kevesebb a művelés alatt levő föld, majdnem *még egyszer ennyi* értékű gazdasági gépek és eszközök vannak használatban. Vajjon Magyarországon minők lehetnek ezek a viszonyok?

A földek értéke Franciaországban. A francia közigazdasági miniszter által közzé tett statisztikai munka feltünteti a francia földek becsértékét művelési ág- és departement-ok szerint. Egész Franciaországra nézve az értékek következőleg vannak kimutatva: első osztályu szántóföldek 3,829 millió frank, művelhető földek (terres labourables) 57,519 millió frank, kaszó, gyp (près et herbages) 14,799 millió frank, szőlő 6,887 millió frank, erdő 6,256 millió frank, pusztaság, legelő (landes, pâtis ou pâtures) 1,394 millió frank, különféle kulturák 901 millió frank, összes érték 91,585 millió frank vagyis kerek számban *kilenczvenegy milliard*.

HETI SZEMLÉK.

UDVARI HIREK.

Király ő felsége jan. 31-án általános kihallgatást adott. Február 2-án a királyi párnál családi ebéd volt, melyben résztvettek a Bécsben időző összes főherczegek és főherczegnék valamint a trónörökös pár. Február 8-án a király a gödingi vadászatra indult, honnan az udvari külön vonattal délután 2¹/₂ órakor tért vissza. A fiemei «Bilancia» jelentése szerint ő felsége Abbaziába szándékszik a tavasz elején, s ez alkalommal Fiumét is meglátogatja.

A királyné még mindig gyöngékedik, s ezért a február 8-iki gödingi udvari vadászban sem vehetett részt. Még nem biztos, vajjon Meránba vagy Korfu szigetére megy-e a királyné, a választás azonban legközelebb megtörténik. Mária Valeria főherczegnő is ő felségével fog menni; mindössze hat hétig lesznek oda, s ápril végével Bécsbe térnek vissza. Február 4-én a királyné a török s az angol nagyköveteket fogadta, 5-én jelen volt az Eleonora és Augusztia császár-királynénak emlékére az udvari plébánián tartott ünnepélyes gyászmisén.

A trónörökösne betegsége után f. hó 2-ikán jelent meg először

az uralkodó-család körében a királyi párnál adott családi ebéden. Az udvari bálon azonban nem jelent meg, mert orvosi rendelet szerint egész e hó 8-áig nem volt szabad ünnepiességekben részt vennie. Tavasszal a trónörökös pár kisleánykájával együtt Laxenburgha költözik.

Udvari bál volt február hó 4-ikén. A vendégek fölvonulása esteli hét órakor kezdődött. A szertartás-teremben gyültek össze, melyben 2200 milly-gyertya árasztott ragyogó világot. Az oszlopok közt vörös damaszt pamlagok huzódtak végig a termen. A márvány falak mellett tropikus növények ékeskedtek. Nyolcz órára egészen megtelt a gyönyörű terem. A később érkezett vendégek a redout-terembe gyültek, mely gobelinekkel, virágokkal volt pompásan díszítve. A *felsőgek* kilenczefél órakor jelentek meg, követeve *Ferdinand, Este, Lajos Viktor, Salvator, Károly, Jenő, Vilmos és Rainer* főhercegektől, kíséretökben voltak még Mária Immaculata, Mária Terézia főhercegnők is, továbbá a braganzai herceg, Adolf nassauai herceg, a szászweimari herceg, Koburg Fülöp herceg és neje, a nassauai herceg. A királyi pár nagy cerelet tartott, mialatt bemutatták a diplomácia tagjait s a kiválóbb idegen vendégeket. A cercle után a szertartás-terembe vonultak fényes kíséretökkel a felsőgek, a hol tizedfél órakor kezdődött még a tulajdonképi bál. A királynén crême színű brokát-ruha volt, rózsaszínű szürke és arany-csipkével tele, fején gyémánt-diadém ragyogott, tollakkal ékesítve, nyakán gyémántokkal és gyöngyökkel megrakott collier csillogott; mellén nagy gyémántcsattok voltak. A hölgyek általában himzett alju színes bársony- és brokát-ruhákat viseltek. A fiatal asszonyok és leányok virágokkal és csipkével díszített túllruhákban jelentek meg. Az udvar éjféltől vonult vissza.

TÖRVÉNYHOZÁS.

A főrendiháznak február 9-ére hirdetett ülését Szögyény Marich László kir. főkamrásmester Székesfehérvárról táviratilag elhalasztotta. Okot erre Cziráky János gróf főtárnokmester alelnök hirtelen elhunytá adott.

A képviselőházban a házassági törvényjavaslatra vonatkozó főrendiházi üzenet hat napig tartó vitát keltett. A szavazás 6-án volt. Névszerint szavaztak; először arra, ketté választassék-e a miniszterelnök határozati javaslata, vagy pedig egészében történjék arra szavazás. Felállás után a többség nem volt tisztán kivehető, ennél fogva a jegyzők megszámlálták a szavazatokat. A javaslat kettéválasztása mellett szavaztak 135-en, (ezek közt a kormánypárti pap-képviselők), a kettéválasztás ellen pedig 173-an, e szerint a javaslatot egészében bocsátotta az elnök névszerinti szavazás alá. Az eredmény az lett, hogy a miniszterelnök javaslatát 171 szavazattal 131 ellenében, tehát 40 szótöbbséggel elfogadták. A kormánypárti pap-képviselők nem szavaztak. A február 7-iki ülésen a pénzügyi felhatalmazásról szóló javaslat vétetett tárgyalás alá; ugyanez ülésen nyújtatott be az új ipartörvény. A szombati ülésen a budget törvény 3-ik olvasásban elfogadtatott, s még az ülés folyamán átküldetni határozatott a főrendiházhhoz, melynek ülése volt hirdetve e napra.

E G Y H Á Z.

A pápa ő szentsége febr. hó 4-én. Mons. Stadler szerajevói érseket magánkihallgatáson fogadta. Ugyanaz nap az esti órákban fogadta szintén magánkihallgatáson mons. Corna-Pellagrini boszniai püspököt, továbbá mons. Tava grenoblei püspököt; február 5-én este mons. Magner orvietói püspök és gróf Lefévre volt elszászi és párisi képviselő fogadtattak. Pár nap előtt pedig a szerencsejátékok ellen alakult társulat egy tagját fogadta magánkihallgatáson a pápa, s ez alkalommal őszinte fájdmát fejezte ki a fölött, hogy a szerencsejátéknak oly sokan esnek áldozatul.

A propaganda fidei ingatlan javait az olasz kormány állami járadékokra akarja convertálni, a mi nagy visszatetszést szül s általában azt a véleményt keltette, hogy itt nem annyira konvertálásról, mint confiscálásról van szó. E föltevés ellen az olasz kormány erősen tiltakozik, s kinyilatkoztatta, hogy a convertálással csak az a célja, hogy a propaganda a törvény által meghatározott adókat takarítsa meg, még a társaság kárpótlásul többet nyer azáltal, hogy megtakarítja azokat a jelentékeny kezelési költségeket, melyeket az ingatlan vagyon megkiván. Eddigélé állítólag valamennyi vallási testület csak nyert ingatlan vagyonainak állami járadékokba való coovertálása által. Ezzel szemben a M. de Rome «A propaganda és a gyarmatok» cím alatt cikket közöl, melyben kiemeli azt, hogy minden kormány, mely gyarmatpolitikát üz, nélkülözhetetlen szövetségest bír a Propagandában, s ennek folytán a Propaganda vagyonának elkobzása által mindazon országok érdekei sértetnek.

Hohenlohe bibornok egy német lap hire szerint lemondott az albanói suburbicai püspökségről, s e lemondást állítólag a pápa

elfogadta. A bibornok e szerint kilépett a püspökbibornokok sorából, a kik közé Sta Maria in Trans pontina czímmel tartozott. Természetesen azért főpapja maradt a Sta Maria Maggiore patriarchalis bazilikának, mely méltóságra őt XIII. leo emelte, uralkodásának első éveiben. Miután másik két suburbicar-szék is megürült De Luca és Bilio bibornokok halála folytán, így a püspökbibornokok száma most csak három.

A római Appolinare seminariumban XIII. Leo pápa új fakultást alapított a sémi (héber, araméi és arab) nyelvek, valamint az ó-indus, különösen a szanszkrit nyelv számára. A pápa ez intézetből kikerülő fiatal tudósokat két-három évre a Keletre szándékozik kiküldeni, hogy azok ott magukat gyakorlatilag is kiképezhessék. A Tigris- és Eufrát (Ninive, Babylon) környékén történt új ásatások és fölfedezések bő anyagot nyújtanak a munkára, úgy a történet, mint a nyelvndomány terén. A vatikáni muzeumban a pápa asszir-babyloniai ékiratok számára külön osztályt rendeztetett be, az etrusk és egyiptomi muzeum mellé. Az Apollinare-seminárium vezetője Monsignore Talamo, a híres Sanseverino filozófus tanítványa. Az Academia Theologica iránt is nagy figyelmet tanusít a szent atya. Ez az akadémia tudvalevőleg kizárólag a theologia, filozófia és egyházjog tudoraiból áll. Minden héten két vitatkozást tartanak és a tanfolyam hat évig tart. Ez a theologia nagy gyakorlati iskolája. A vitatkozások hol zártak, hol nyilvánosak. Az idén tételekül leginkább a biblia körébe vágó kérdések (szentírási időtan és ószövetségi szocial-politika), dogmatikai és egyházpolitika vannak kitűzve. A modern tudományos vívmányokat mind belevonják e viták körébe. A Collegium Theologicum Urbis számára, mely az államivá lett Sapienza-egyetem tanárkárából alakult, XIII. Leo tavaly szigorított promoteál-rendszert hozott be.

Kinevezések. *Mous Ryon*, a saint louisi (Missouri állam Észak Amerikában) érsek coadjutora salomisi czimz. érsekké nevezetett ki pápai bréve által. — Ő szentsége Dunne Ödönt, ki az arizonai (Amerika) vicariatusnak úgy anyagi, mint szellemi téren rendkívüli szolgálatokat tett, a pápai grófi czimet adományozta.

A dunamelléki ref. szuperintendens választására beérkezett szavazatokat febr. 7-én bontotta fel az erre kiküldött bizottság Vizsolyi Gusztáv elnöke alatt; a közönség nagy érdeklődés közt hallgatta a kihirdetett eredményt. A beérkezett s elfogadott 245 szavazat közül esik Szász Károlyra 111, Filó Lajosra 87, Baksay Sándorra 45, Sziládi Áronra 1, Fördös Lajosra 1 szavazat. Ez eredmény kihirdetése után a bizottság visszavonult zárt tanácskozásra. Az elnök ezután felolvastá Szász Károlynak a bizottsághoz intézett levelét, melyben kijelenti, hogy föltétlenül ragaszkodik ama nyilatkozatához, hogy ha absolut többséget nem nyer, újabb választás alá magát nem bocsátja. Ily körülmények közt a bizottság mást nem tehet, minthogy fölterjeszti jelentését az egyházkerületi gyűléshez, mely alkalmasint új szavazást fog elrendelni.

H A D S E R E G.

Károly Lajos főherceg altábornagynak az uralkodó megengedte az adományozott görög kir. megváltó rend nagy keresztjének elfogadását és viselését.

A hadiszükségletek szolgáltatásáról szóló törvényjavaslatot a magyar miniszteriumok kiküldötteiből alakult bizottság már elkészítette. Ezt a minisztertanács is helyben hagyván, a honvédelmi ügyek vezetésével megbízott miniszter felhatalmaztatott, hogy az e tekintetben szükséges tárgyalásokat a közös hadügyminiszterrel kezdje meg.

A tisztí kaszinó tudományos osztályában gróf Castelnau Alfonz főhadnagy felolvasást tartott a közös és orosz tüzérségről. «Nem akarok — így kezdé előadását — politikai tüntetést véghez vinni, ezt már tisztí állásom sem engedné meg, de a felülről jövő több rendbeli intézkedés önkénytelenül is Oroszország felé ragadják figyelmemet. Avagy a véletlennek pusztá találkozása volna az, hogy egy időben erősítik meg Przemysl, építik ki a kassa-oderbergi és stryi vaspályákat és állítanak az orosz határhoz két új lovasdandárt?» A felolvasó kimerítőleg foglalkozott a közös és az orosz tüzérséggel. Fejtegette mindkét állam ágyui és lövedékei ballisztikai, külső és belső szerkezetének jó és rossz oldalait. Matematikailag mutatta ki az orosz ágyuk szerkezeti hibáit, de nem hallgatta el az osztrák ágyuk hátrányait sem. Sőt feltűnést keltő nyíltsággal éles vágást mért a közös hadügyminiszterre, midőn szemére veté a gyújtó lövegekre kidobott pénzt; e lövegek semmit sem érnek és tömérdek pénzbe kerülnek. A gyulékony anyagok meggyújtására az ürlövedék is elég jó szolgálatot tesz, a kevésbé gyulékony anyagot pedig a gyújtólövedék sem képes lángba borítani. Oroszországnak több mint 3000 táborigyujtó van, Ausztria-Magyarországnak csupán 1540. A szám nagyságához hozzájárult, hogy az orosz lövedékek majdnem még egyszer oly nagyok, mint a mieink. A köztök levő viszony szá-

mokban kifezve, mint 12:3:6:36. Ellenben a mi ágyuink könnyebbek, ennek következtében gyorsabban kezelhetők; magassági és hosszúsági szórásuk kisebb, míg szélességi szórásuk nagyobb. Tehát mind a három szórás irányban az orosz ágyuk felett állnak. Kedvezőbb a mi ágyuink találóképesége és körülbelül nyolczvan lépéssel nagyobb a kezdő sebesség. Hozzájárul ez előnyökhöz a lőpor előnyös viszonya a lövedékhez: 6:7:4:24. Mindez előnyök kiegyenlítik az orosz tüzérség számbeli superioritását; hogy felül nem kerekedik, annak egyedüli oka, hogy Oroszországban helyesen tudják felfogni a háboru igaz eszközeit: ott az összes löszereknek majdnem felét a szóró lövedék (Shrapnell) képezi, míg nálunk mennyisége elenyésző arányban áll ama fontossághoz, melyet a háboruban játszik. A tiszt körökben feltűnést keltő felolvasást a hallgatók nagy elismerésben részesítették. — Februar 7-én *Duron Alajos* a 32. gy. ezred századosa tartott felolvasást Gurko tábornok hadműveléseiről az utolsó orosz török háboru alatt. A fölolvastó határozottan Osman Nuri basának adott előnyt ellenfele fölött, s a törökök vereségének okát egyedül az oroszok tulerejében keresi. Előadó részletesen tárgyalta minden egyes ütközet lefolyását és az orosz akció tervét. Minden egyes ütközetnek lefolyását a maga által készített térképeken, a hallgatóság éber figyelme közt, bíráló megjegyzésekkel kísérte. Az előadást több tábornok is érdeklődéssel hallgatta végig.

Az olasz hadsereg számára lovakat keresnek, s a hadügyminiszterium szerződést is kötött egy magyar kereskedő céggel lovak szállítására. A szerződés érvénye — egyik pontja értelmében — megszűnik azon esetben, midőn a magyar kormány lóki-viteli tilalmat rendel el.

EGYLETEK ÉS TÁRSULATOK.

Az akadémia és az ezredéves ünnep. Az akadémia albizottsága, mely Ipolyi Arnold osztályelnökből, Pesty Frigyes és Thaly Kálmán rendes tagokból áll, történelmi kuffók alapján indokolt véleményt dolgozott ki, továbbra is ragaszkodván ahhoz a javaslat-hoz, hogy az ezredéves emlékűnnep az 1894-ik évben tartassék meg, minthogy hazánk állandó elfoglalása a 894-ik évben már Pannoniának is megszállásával befejeztetett. A bizottság e véleménye február 8-án terjesztetett a történelmi bizottság elé.

A Kisfaludy-társaság február 10-én tartotta XXXVII-ik közgyűlését az akadémia nagy termében, nagy szamu előkelő közönség részvételével. Az ülést Szász Károly alelnök nyitotta meg szép beszéddel, melyben az újabb irodalmi divatokat bírálta, s rámutatott az irodalomnak méltatlanul elhanyagolt ágaira. Ezután Csiky Gergely másod titkar olvasta föl jelentését, megemlékezvén Majláth György alapító tag haláláról, s jelentést tevén a társaság egész évi működéséről, üléseiről s a kiadott művekről. A közgyűlésnek legkiválóbb momentuma volt az az emlékbeszéd, melyet Beöthy Zsolt tartott a Kisfaludy-társaság egykori elnöke, Greguss Ágost fölött. A kitűnő emlékbeszédet a közönség nagy tetszéssel fogadta. Megtapsolta a közönség Szász Bélának «A halottak törvényszéke előtt» című ó egiptomi regéjét is, melyben az öngyilkosság divatos mániáját kárhóztatta. Mikszáth Kálmánnak «A becsület-bíróság előtt» című rajza következett, melyet Gyóry Vilmos olvasott fel a közönség folytonos derűtsége közben. Nagy figyelem és nagy tetszés jutott Gyulay Pál «Gyümölcsösben» című népkölteményének, melyet maga a költő szavalt el. A közgyűlést Beöthy Zsolt titkári jelentése zárta be, mely a tavalyi pályázatok eredményéről adott számot. A közgyűlés után lakoma volt Frohner vendéglőjében.

NEMZETI KASZINÓ.

A nemzeti kaszinó február 10-én tartotta szokásos lakomáját alapítójának, Széchenyi István grófnak emlékére. A lakoma mintegy száz teritékü volt; a résztvevők közt ott voltak Tisza Kálmán min. eln., Andrássy Gyula gróf, Apponyi Albert gr. Szápáry Gyula gr. pénzügymin. Khuen-Héderváry Károly gr. Horvátország bánja, Szápáry Géza gr. főudvarmester, Erdődy István gr. főlovászmester, és mások. Az ünnepi szónok Radvánszky Béla báró volt, ki igen emelkedett hangon, műbeccsü beszédet tartott, mely általános tetszésre talált. Szavai után Dessewffy Aurél gr. Khuen-Héderváry grófot Horvátország bánját éltette. Ezután Sztáray Antal gr. köszöntötte fel Radvánszky Béla bárót, majd Széchenyi Béla gróf a három igazgatóra emelte poharát s arra biztatá őket, hogy őseik szellemében vezessék a kaszinót; ne legyenek tagjai közt viszály, ne legyenek közöttük kasztok, melyek a nemzeti intézet fölhomlását idéznék elő. Alig hangzott el e felköszöntő, Károlyi István gróf állott föl s Tisza Kálmán miniszterelnökhöz intézett toasztjában reflektált Széchenyi Béla gróf szavaira. Tiltakozott az ellen, hogy ők viszályt akartak támasztani a kaszinó kebelében; ők csak azt kívánták, hogy a kaszinónak csak becsületes és jellemes emberek lehessenek tagjai. Ezt leszavaztatásuk daczára is elérték. Beszédét a közös anyának, a hazának éltetésével zárta be. A társaság hét órakor széledt el a lakomáról.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

«Legujabb politikai divat» czimmal egy politikai röpirat jelent meg a napokban, melyről csak azért veszünk tudomást, mert a sajtó erőnek erejével nagy jelentőséget akar tulajdonítani ez eseten férczműnek, melynek adatait különben már a «Fővárosi Lapok» meg is czáfolta, a mi egyértelmű a röpirat elítélésével. Szerzője («Timoleon») az Andrássy-féle szabadelvű arisztokráciának hívéül vallja magát s heves támadást intéz a konzervatív főrendek és a magas klérus ellen. A klérus mostani politikai szereplésében ultramontán és reakzionárius irányt fedezett föl és kilátásba helyezi ezzel szemben a protestánsok ellenharczát. Az oligarkhák-ról és főrendekről általában oly hangon beszél, a mint még 1848. szeptemberét és 1849. áprilisét kivéve, Magyarországon nem beszéltek soha. Az agrárius mozgalmat akként tünteti fel, mint a mely egyenesen a feudalizmus szolgálatában áll. A műnek ugylát-szik az az egyedüli célja, hogy az antisemita és agrárius izgatás ellenében a főrendek és a klérus elleni izgatást felszítsa s egyik mérget a másikkal — mint hiszi — tegye hatálytalanná.

Vörösmarty műveinek új kiadása. A koszorus költő összes műveinek új és bővített kiadása készül sajtó alá. Vörösmarty műveinek kiadási jogát az örökösöktől Ráth Mór vette meg tíz évre; ő adta ki elismerésre méltó gondossággal, Gyulai Pálra bízva a sajtó alá rendezést, ki nagyterjedelmű tanulmányokkal is ellátta Vörösmarty életéről és irodalmi jelentőségéről. Ez a kiadás — a mi öröndetes dolog — már elfogyott és új kiadás vált szükségessé. Mehner Vilmos vállalkozott az új kiadásra és ennek jogát husz évre vette meg a nagy költő örökösétől. A sajtó alá rendezést szintén Gyulai Pál fogja végezni. Az új kiadás teljes lesz; a koszorus költőnek eddig kiadatlan költeményei, kéziratban levő töredékei is föl-vétetnek a gyűjteménybe.

MŰVÉSZET.

A Deák Ferencz emlékszobra ügyében működő szűkebb végrehajtó bizottság Tisza Lajos gr. elnöklete alatt f. hó 14-én délután három órakor Huszár Adolf szobrász műtermében ülést fog tartani. Huszár az 1883. év folyama alatt az emlékszobron alkalmazandó allegorikus csoportok közül kettőt és pedig a «Justitiát» és az «Állambölcséséget» ábrázoló csoportot agyagban és utóbb mindkettőt gipszben teljesen elkészítette; s hogy az a Deák Ferenczet ábrázoló főalakot is a legkisebb részletekig agyagban szintén befejezte, mely utóbbi a fentebbi alkalommal a bizottságnak esetleges átvétele végett be fog mutatni. Az egyes csoportok, illetőleg alakok érzébe öntését a Schlick-féle helybeli vasöntőde és gépgyár-részvénytársaság vállalta el, mely czég a «Justitia» szobor egyes részleteit már el is készítette.

A képzőművészeti társulat ez évi műlapjai, most kerülnek szétosztás alá, mert a legnagyobb lap «Magyarországi szent Erzsébet» Liczenmayer Sándortól, mely a 60 cm. magas eredeti karton után heliogravure utján sokszorosított és így a társulat által kiadott műlapok legnagyobbika, épen e nagy méreténél fogva csak most készülhetett el.

SZINHÁZ.

Nemzeti színház. A hét egyik legérdekesebb újdonságát *Ábrányi* Kornél «Olga» című új eredeti színművének előadása képezte. A közönség megérdemelt rokonszenvvel fogadta a törekvő drámairónak e legujabb termékét és nemcsak tömeges megjelenéssel, hanem gyakori tapsaival is tüntetett az érdekes drámai konfliktusokban bővelkedő és ügyes technikával irt darab mellett. A szereplő személyek is, különösen *Helvey* Laura és *Ujházy*, érelyesen közreműködtek az elért sikerhez. — Több oldalról felvetett az a hír, hogy *Perotti* és *Hajós* urak legközelebb megválnak a nemzeti színházról, alaptalannak bizonyult. Mindketten megmaradnak eddigi helyükön. A már szerződöttetett új tenoristán *Broulik* uron kívül legujabb hírek szerint szerződöttetni fogják *Reich* Irma kisasszonyt, a prágai színház énekesnőjét is, kit a fővárosi közönség már mult nyári vendégjátékaiból ismer; valamint a budai várszínházban legutóbb a «Fekete dominóban» mint vendég *Angelo* szerepét énekelt, *Ábrányiné Wein* Margit asszonyt is, ki ezen és több kísérletei után ítélve, ha főszerepek játszására nem is bír a kellő képességgel, mellékes szerepekben hasznos tagjává válhatik dalszínházunknak. *Mayerbeer* rég nem adott operája az «Észak csillaga» — mint hirlik nem sokára ismét színre kerül a nemzeti színházban a főszerepekben *Glozer* Adél kisasszonnyal és *Maleczkyné* asszonnyal, *Ney* pedig a czár szerepét fogja énekelni.

Jókai mint vigopera-szövegíró. Jókai Mór jelenleg egy vig opera szövegkönyvén dolgozik, melyhez a zenét Strauss János fogja szerezni. Strauss mikor legutóbb a «Nacht in Venedig» első előadása alkalmával Budapesten időzött, meglátogatta a költőt, ki nagy vonásokban vázolta a zeneszerző előtt a szöveget, mely ép oly eredeti, mint színekben gazdag. Azóta Jókai műve már sokat haladt

és Jókainak a munkában segítségére van Schnitzer Ignác, ki a német énekszövegeket írja s e végből már napok óta Budapesten időz. A mű vig opera lesz s valószínűleg egyszerre kerül színre Bécsben és a magyar fővárosban. A szövegek könyv czime: «A cigány-báró» és három felvonása közül a két első Magyarországon, egy Bécsben játszik. A dolog Mária Terézia korában történik és egy történelmi adomán alapszik. Ha «A cigány-báró» a vig opera föltételeinek megfelel, akkor a nagy operában fog színre kerülni.

Broulik, a hirneves tenorista megvált a bécsi operától. Három oldalról kapott szerződésre ajánlatot; a budapesti, a berlini és a frankfurti operától. Broulik azonban, mint Bécsből jelentik, a német színházak mellőzésével, a budapesti nemzeti színházhoz szerződött.

Z E N E.

Liszt Ferencz, országos zeneakademiánk igazgatója febr. 4-én a bécsi gyorsvonattal egész váratlanul megérkezett a fővárosba. Mivel a mestert csak a jövő hétre várták, a pályaházban senki sem fogadta őt, s így magában hajtattott lakására, a sugáruti zeneakademiába. Liszt kitűnő színben van és jó egészséggel örvend.

Zichy Géza grófnak legközelebb Fiumében adott hangversenye fényesen sikerült. A «Casino patriottico» nagy termét zsufolásig megtöltötte a kikötő város lelegegánsabb közönsége, sőt még a folyosók és mellék termekben is zsongott a hallgatóság, mely nem fáradt bele a jeles művészek elismerő tapsokkal adózni. Különösen magas fokra hágott a lelkesedés és valóságos frenetikus tapsban tört ki akkor, mikor a művész gróf saját kompozícióját, egy magyar rapszódiaát játszott, melyet a szünni nem akaró tapsokon kívül a kaszinó tagjai még egy gyönyörű babérkoszorúval is kitüntettek. A hangversenyen ott volt Fiume város összes notabilitása, kik a hangverseny végeztével a kormányzónál lakomára gyűltek össze a vendégművész tiszteletére.

N Ő V I L Á G.

Divattudósítás. Rég volt farsang, melyen a gyárosok kezéből oly sok szép holmi került ki fiatal lányok számára, mint azidén. Legszebb, leglégiésebb a zsenilia pelyhekkal beszórt illúzió, a brüsszeli-tüll, a sűrűbb fajta angol-krepp, mely eddig csak feketében és gyászhoz járta, mely most azonban ezüst- vagy aranycsikkal szegélyezve a bálokban egész mindennapi. Az ércszerűen csillogó szövetekhez a jó izlés tiltja a tarka virágot, ezüst és arany kalász az egyedüli alkalmas disz. — Ép ugy alkalmas a filigramm-ékszer is, mely nemcsak hajban, nyakon és karon csillog — ez utóbbin majd arasznyi szélességben, hanem elszórva, a csipkék, dudorok és fodrok között is. Az ékszerek közt nagyon divatos még a renaissance, melynél a főszerepet a rubin és a türkisz játsza. A fiatal hölgyek ismét előnyt adnak a szép tűzü granátnak és a vörös, de főképp a halvány rózsaszínű korallnak. Mindkettő egyaránt disze nyaknak, karnak és hajnak, csak hogy a granát jobban illik szőke, a korall pedig barna hajfonatba. Fiatal asszonyoknak legkedveltebbek a csipke tabliekkel ellátott sima, hosszú uszályos ruhák sima derékkal, melyhez természetesen kifogástalan termet szükséges. Halvány égszínkék atlasz ruha, melynek előrészen a csalódásig hiven utánczott himzéssel egy bőség szaru önti szingazdag jáczint-ágait szét az atlaszra — oly kombináció, mely az izlés valódi netovábbja, hozzá testhez simuló derék, minden, de minden diszítés nélkül. A mi az uszályos toletteket illeti, legtöbb gond fordítatik a tabliekre, csipke fölött behintve valóságos gyöngyesóvel. Fehér viaszgyöngy, színes csillogó gyöngyöcskék, minél nagyobb mennyiségben, annál szebb. Toll diszt ma már leginkább csak éltesebb gardedamok használnak. Különbén a virág-művészet — mert a mai virágkészítés valóban művészetnek mondható — egy évi háttérbe szorítottatás után ugyancsak ismét diadalt ül. Ujra tüllből és selyemből dolgozik, a bársonyt a jobb izlés teljesen elvetette. A mint a ruhaderekak és báli hemenők rövidülnek, ép oly mértékben nőnek a báli keztyük. A mit a lenge tüll szövet be nem főd, eltakarja az irigy bőr és selyem keztyü. Ezt a divatot valóban csak a nők gyötrelmére és a férfi világ boszantására találták ki. Miért legyen valakinek hófehér gömbölyü karja, ha bőrborítékba erőszakolják! Aztán az a sok fantasztikus, arany, gyémántos karika is sokkal jobban csillogna a puha hófehér karon, mint a keztyü szövetén.

Boszniai farsang. Szerajevóban az odaváló szerbek jan. hó 26-án nagy bált tartottak a német színház termében. Oly sok sötétszemű hölgy messze földön nem található, mint a délszláv szerbeknél. A fény és pompa tán sehol sem oly keresett, mint a hiu szerb nők között. A legutolsó párisi divat szerint öltözködnek. A drága selyem ruhák még a szegény szerb nőnél is elmaradhatatlanok, sőt néha látható szerb nő a hét köznapjain is dolog mellett — nehéz selyem kabátban drága prémmel. Február hó köze-

pén a kereskedők is rendeznek zártkörű táncvigalmat. Az érdeklődés rendkívül nagy, mert már három éve annak, hogy a szerajevói kereskedők utolsó báljukat rendezték. Mint a rendező bizottság elhatározta, a mulatság «álarczos elite bál» lesz.

K Ö Z L E K E D É S.

A budapest pécsi vasutnak 7.850.000 frt névértékű elsőbbségi kötvényeire való aláírásra jan 31-én jelent meg a felhívás. A magyar általános hitelbank és az osztrák hitelintézet, mint pénzügyi csoport, hazánkban eddig főleg csak a kormányval állt üzleti összeköttetésben, mint legtöbb állami kölcsöneink beszerzője. Most azonban e pénzügyi csoport egy imminens fontosságú vasutat építet, mely az ország fővárosát hazánk egyik legtermékenyebb vidékével köti össze, de még azonfelül a dombovár-zákány-fiumei folytatással közvetlenül átmeneti vonalat képez Budapestről az adriai tengerig. A budapest-pécsi vasut összes hossza 280 klm. áll pedig a kelenföld-szt-lőrinczi 206 klm. hosszú fővonalból, mely elsőrangú vasut és mely fővonalat egy 1 klm. hosszú szárnyvasut Dombovárnál a duna-drávai vasutal köt össze. A pénzpiac a felhívással szemben igen nagy bizalommal viseltetett; a kívánt összeget 26-orosan jegyezték túl.

V E G Y E S E K.

Személyi hírek. — *Umbertó* olasz király és neje római lapok szerint, márcz. 22-én a német császár szül. napjára Berlinbe fog-nak érkezni. — *Glavina* Lajos zalamegyei főispán, betegsége miatt állásától visszalépni szándékozik. — *György* szász herceg neje súlyosan beteg. — *Ziegler* Klára a hirneves művésznő aggasztóan beteg Bambergben. — *Viktória* hesszeni hercegnő násza Battenberg Lajos herceggel april 15-én lesz. — *Ellinger* Tivadar az ösmertes sportsman tiltakozott azon róla terjesztett hírek ellen, hogy ő Monacóban, nagyobb mennyiségű pénzt vesztett volna s azért öngyilkosági kísérletet tett — *Kállay* Albert szegedi főispán beigtatása folyó hó 2-án nagy ünnepélyességgel ment végbe Szegeden. A város részéről Pálffy Ferencz polg. mester üdvözölte; febr 9-én Kremminger prépost vezetése alatt a klerus és tanító képző intézet tanárkara tisztelgett nála. — *Hieronymi* Károly már megkezdte előadásait a műegyetemen a «közmunkaügy adminisztrációjáról». Előadásait tömegesen látogatják. — *Vékey* Zsigmond ezredes, Újvilági útjának tapasztalatairól legközelebb Nagyváradon felolvasást fog tartani. — *Szendrői gróf Török* Miklós testőr alhadnagy altábornoki ranggal nyugalomba helyeztetett. — *Id. gróf Eszterházy* Miklós nyolczvanadik születésnapját nagy ünnepélyességekkel tartották meg Tatán a gróf hivei és ismerősei. — *Farkas Gábor* tiszta-eszlári községi bíró, a nyiregyházi bűnügyi tárgyalás alatt tanusított érdemei elismerésül a koronás ezüst éremmel tüntetett ki. — *Gróf Széchenyi Gyulát* ő felsége az elhalt gróf Szapáry Antal helyébe főajtónálló mesteri méltóságra nevezte ki. — *Dr. Korányi Frigyes* egyetemi tanárnak és fivére, *Dr. Korányi Adolf* budapesti ügyvédnek a király a magyar nemességet és a tolcsvai előnevet díjmentesen adományozta.

Czirák János gróf halála. Cziráki és dénesfalvi *Czirák János* József Lázár László Tamás gróf tárnokmester, a főrendiház alelnöke, valóságos belső titkos tanácsos, aranykulcsos, az aranygyapjas rend lovagja, a szt. István-rend és a pápai Gergely-rend nagykeresztese, a másod osztályú vaskorona rend lovagja, folyó hó 9-én reggeli 9 órakor lovasberényi kastélyában tüdőszélhüdedésben 66 éves korában meghalt. A megboldogult alig néhány napig küzdött a halállal és e pár napi betegségének lefolyása is oly változó volt, hogy halálának híre váratlan volt mindenkire. Halálát alig egy órával megelőzőleg is épen azt híresztelték a szétküldött sürgönyök, hogy a főur jobban van s e megnyugtató sürgönyök után néhány negyeddél már azt jelezte a táviró, hogy a nemes gróf számos tagu családja környezetében megszűnt élni.

Halálozás. *Altenheimi Schmidt Konrád* báró volt erdélyi szász gróf Bécsben meghalt. 1848-ban tagja volt a magyar és erdélyi országgyűlésnek, de később osztrák szolgálatba lépett s ott maradt haláláig. — *Mária Anna* szász hercegnő, György herceg neje folyó hó 5-én este 10 óra 55 perczkor meghalt. Az elhunyt hercegnő 1843-ban született és 1858-óta volt neje György hercegnek. Hült tetemei pénteken, febr. 8-án tétetnek örök nyugalomra. Az udvar mély gyászban van. — *Hohenlohe* Oehringen Ágost herceg, Hohenlohe Oehringen Hugó herceg és Fürstenberg Paulina hercegnő fia, alig 30 éves korában San-Remoban elhunyt torok és tüdő baj következtében.

Házasság. Hentaller Lajos orsz. képviselő eljegyezte Pauli Mariska kisasszonyt, Pauli Richárd a nemzeti színház tagjának leányát. — Gróf Széchenyi László február elsőjén tartotta esküvőjét Haas Augusztia kisasszonnyal Bädenben, Bécs mellett. — Karagyevics Elek hg. eljegyezte Mosonyiné nagybirtokosnót Temesvárott.

Fölhívás a t. olvasóközönséghez!

A «**Szemle**» a magyar uri-osztály egyetlen oly közlönye, mely legfőképen az arisztokrácia, a magyar gentry érdekeit törekszik előmozdítani.

A **Szemle** harmadfélivre terjedő hetilap, illusztrált sport, **gazdasági**, katonai, egyházi, társadalmi és «**Heti szemlék**» című vegyes rovatokkal, megjelenik hetenkint kedden.

Szerkesztők: **Gróf Zichy Imre** és **Gróf Kreith Béla**.

Előfizetési ára a „Szemlének“ félévre 5 frt, negyedévre 2 frt 50 kr. Küldemények a „Szemle“ szerkesztőségének: Budapest, lövész-utca 5. sz. címzendők.

A **Szemle** egyszersmind a nemzeti önállóságnak, az ősi erkölcsöknek, a hazafiui erények előmozdításának és a divatosan fölkapott önző irányrosszalásának és leküzdésének bátor, önálló hirdetője kíván lenni. E czélok elérhetésének előmozdítását az igen tisztelt olvasók intelligensebb részétől várjuk. — Fölkérjük a hazafiasan gondolkodó előkelőbb közönséget, hogy lapunkat s ez által hasznos törekvéseinket támogassák.

Az **egyletek, társulatok tagjai, a kaszinók és vendéglők látogatói, igen sokat tehetnek lapunk érdekében az által, ha a **Szemle** tartását az illető helyeken elrendelik, kívánják vagy kiesziközik; és ha a föntemplített helyeken előfizetnek a **Szemlére**, lehetővé válik az olvasó közönségnek egy olyan sokoldalú és tartalmas lapot adni, a milyen eddigelé magyar nyelven még nem jelent meg.**

Társadalmi és katonai rovatunk a napirenden levő fontosabb kérdések megvitatására tért nyit minden intelligens írónak. — **Irodalmi rovatunk** csak a jelesebb erőktől közöl kiválóbb érdekű dolgokat. — **Sport-rovatunk** az eddigiekhez hasonló eredeti cikkeken kívül gondosan összeállított heti szemlét nyújt a bel- és külföld minden sportjáról és vadászati eseményeiről, a Sportegylet és orsz. vadászati védegyelet körében fölmerülő dolgokról. — **Gazdasági rovatunk** különösen a nagyobb birtokosokat érdeklő gazdasági cikkeket, illusztrációkat és gazdasági heti szemlét közöl sok apró, de hasznos tudnivalókról. — «**Heti szemlék**» című rovatunk a legérdekesebb, mert bő és részletes tájékozást nyer ez apró rovatokból mindenki, de különösen azok, kik nem szokták idejük legnagyobb részét a hazai és külföldi sok lap olvasásával tölteni, s mégis óhajtanak a főbb és érdekesebb hazai, európai és világeseményekről legalább kivonatos ismertetést olvasni. **Heti szemlék** című rovatunkban megtalálhatni

minden fontosabb eseményt az udvar, a törvényhozás, **egyház**, hadsereg, az egyletek, a nemzeti és országos kaszinó, a tudomány, irodalom és művészetek, a színház, a zene, a közlekedés és kereskedelem, a divat és a politika, stb. köréből.

A 7-ik szám megjelenéseig irtak a Szemlébe:

Alapi Salamon Tódor, Balassa Béla, Balázs Sándor, Bárczay N., gróf Bethlen N., Buda Ádám, Chernel István, Déri Gyula, főt. Dvorzsák János, («Egyház» rovatunk vezetője), *gróf Eszterházy Pál, Dr. Graul József* (zenekritikus), *Hanvay Zoltán, Katona Béla* («Hadsereg» rovatunk vezetője), *báró Kemény Béla, Dr. Koroda Pál, gróf Kreith Béla* (főszerkesztő), *Lakatos Károly, gróf Majláth S., Mikszáth Kálmán, Orczy Gyula, Porzolt Kálmán, Reviczky Gyula, Szentiványi E., legif. gróf Teleky Sándor, Vajda János, ifj. báró Vay Miklós, gróf Zay Miklós* (Párisból), *gróf Zichy Imre, stb. stb.*

Melyik magyar lap ad 6 hét alatt ennyi jeles írótól, publiczistától és hirneves férfiaktól közleményeket?

A „Magyar Háziasszony“

hetilapból

mutatványszámokat bérmentesen küld a kiadóhivatal mindazoknak, a kik ez iránt hozzá — legczélszerűbben levelező-lappal — fordulnak.

A „Magyar Háziasszony“ kiadó-hivatala
Budapesten, váczi-körut 20. sz. a. van.

Értesítés.

Jelmez és bálilöltönyök

a legujabb párisi minták után 30 frttól fölfelé, a legrövidebb idő alatt a legdivatosabb kivitelben. Vidéki megrendelésekhez kérek egy mintadereket és a ruha előhosszát. Minden e szakba vágó munkák a leglelkiismeretesebben teljesíttetnek. Több évi működésem folytán a volt *Alter és Kiss* czégnél bizonyítékát szolgáltattam, hogy minden irányban a legjobbat nyújtottam és kérem a nagyérdemű becses hölgyvilágot élénk látogatásért

*Friedrich Nándor Budapest,
váczi-utca 9.*